

inovatívna liečba
aj pre slovenských pacientov

prijať nové s úctou k tradíciám
MED-EXPO 2018

overovanie originality liekov
v lekárňach

interakcie

vybraných antibiotík/chemoterapeutík
a ich manažment

Informácie o nových
liekoch a produktoch
pre lekárne

Servisné informácie
a aktivity spoločnosti
MED-ART

Informácie
o odborných
podujatiach

Odborné články
z oblasti farmácie
a medicíny

RHINO HORN™ Junior

Konvička na výplach nosa
pre deti vo veku od 4 do 12 rokov

1 NaCl

2 H₂O 37 °C

3

4

- Výplach nosa konvičkou Rhino Horn™ Junior uvoľňuje nepriechodný nos pri prechladnutí, zápale dutín alebo alergii na peľ a prach.
- Uľahčuje smrkanie a čistenie nosa od hnisu a nadbytočného hlienu, pomáha po chirurgických výkonoch v oblasti nosa.
- Pravidelné výplachy nosa patria medzi preventívne opatrenia pri predchádzaní zápalom horných dýchacích ciest.
- Konvičky Rhino Horn™ Junior je možné kúpiť v lekárňach.

www.rhinohorn.sk

07 „Ďalší rozmer“ vzdelávania vo farmácii

V zahraničí je bežnou praxou využitie 3D technológie na lekárnických a lekárske kongresoch či vysokých školách ako výučbová pomôcka, nakoľko umocňuje memorovanie, odbornosť a ľahšiu pochopiteľnosť prednášky.

12 Lieky s rozumom zvyšujú dôveru pacientov v lekárnikov

V spoločnosti už niekoľko rokov rozprávame o témach súvisiacich s racionálnym užívaním liekov. Nezriedka sa totiž stávalo, že chronickí pacienti užívali aj lieky, ktoré im boli duplicitne predpísané, prípadne ktoré medzi sebou tvorili nežiaduce interakcie.

14 Pohotovostná služba v lekárni pod drobnohľadom SLeK

Keď v roku 2016 Ministerstvo zdravotníctva požiadalo Slovenskú lekárnickú komoru o vecný návrh spôsobu usporiadania lekárenskej pohotovostnej služby, zdalo sa, že po rokoch zvykového práva nastala úprimná legislatívna ambícia normalizovať vzťahy v tomto segmente poskytovania zdravotnej starostlivosti.

16 Novinky, ktoré uľahčia život v lekárni

Rok 2018 priniesol nástup eZdravia a rovnako aj mnoho zmien, ktoré sa počas roka postupne objavovali. Nastúpilo GDPR, ďalšia novela zákona o lieku a pomaly sa pripravujeme na legislatívu o kontrole originality liekov, ktorá nás zastihne v roku 2019.

24 Farmaceuti UK sa učia o liečbe budúcnosti

Farmaceutický priemysel v súčasnosti vyvíja viac než 7 000 nových liekov. Len na Slovensku investuje do klinického výskumu 34 miliónov eur ročne.

Vydavateľ/redakcia: MED-ART, spol. s r. o., Hornočermánska 4, 949 01 Nitra, e-mail: sekretariat@med-art.sk, tel.: 037/77 53 702.

Časopis MEDIUM je vydávaný za aktívnej pomoci vedenia spoločnosti MED-ART, spol. s r. o.: PharmDr. Ján Holec, Mgr. Hilda Némethová, Ing. Jana Machalová, MUDr. Rudolf Andraško. Redakcia: šéfredaktorka: Beáta Račeková, redakčná rada: PharmDr. Petra Haár Némethová, Ing. Zlatica Látečková, PhDr. Katarína Miháliková. Vizuálna koncepcia a layout: APEL, spol. s r. o., Nitra, www.apel.sk. Distribúcia: prostredníctvom obchodných zástupcov, vodičov a poštových zásielok zabezpečuje MED-ART, spol. s r. o.

Publikované články vyjadrujú názory autorov, a preto nemusia byť totožné so stanoviskom redakcie a vydavateľa. Nevyžiadané rukopisy a obrazový materiál nevraciamy. Kopírovanie, znovupublikovanie alebo rozširovanie ktorejkoľvek časti časopisu sa povoľuje výhradne so súhlasom vydavateľa. Redakcia nezodpovedá za obsah a pravdivosť jednotlivých inzerátov.

NEPREDAJNÉ

S novými trendmi prichádza sila kráčať ďalej

Začína nám jesenná etapa odborných stretnutí, v ktorej bude MED-ART opäť prezentovať nové, moderné projekty. Budúcnosť farmácie a lekárstva môže zostať v rukách len tých, ktorí pochopia výrok českého básnika Jana Nerudu „Kdo chvíli stál, již stojí opodál – den žádný dvakrát se již nenarodí, čin dvakrát neuzraje...“. Na sympóziu MED-EXPO 2018 budeme hovoriť o nových trendoch, ktoré by sme mohli nazvať aj vizionárskymi. Už prvá prezentácia bude o unikátnom projekte budúcnosti.

Milí kolegovia, kolegyne a majitelia lekární. Farmácia musí byť dynamická, prijať novátorstvo a zostať neustále mladá v myslení. Je jej povinnosťou akceptovať aktuálne trendy doby a v tomto duchu sa reprofiliť. S celou silou mladosti musíme byť pripravení k obnove povolania. Nemali by sme sa stať tzv. mladými starcami. Musíme ísť za hranice dneška. V opačnom prípade by sme sa nemohli pohnúť dopredu a trh by nás prevalcoval. Lekárne a lekárnici by tak zostali len služobníkmi medicínskych odborov.

Aj to je jedným z dôvodov, prečo Vás srdečne pozývam na medzinárodné sympóziu MED-EXPO 2018 do Nitry. Na tomto mieste je možné dozvedieť sa, akým spôsobom je možné urobiť premenu lekárnického povolania, ako sa odborne aj technicky posunúť vpred. Na ceste od dneška k zajtrajšku je potrebné mať informácie a znalosti o nových trendoch.

Ktoré to sú?

Robotizácia vo farmácii i lekárstve. Internetizácia informácií. Elektronizácia všetkých lekárenských činností. Nemali by sme zabudnúť, že súčasťou obchodnej, ale i odbornej, doby je aj agresívny marketing, fúzie a rôzne akvizície.

Všeobecne sa predpokladá, že objem farmaceutického trhu bude rásť. Logickým vyústením je avizovaná automatizácia v lekárnach. S príchodom prudkého rastu automatizácie očakávame aj nový spôsob práce lekárníkov. Už dnes sa na trh tlačia nové expedičné automaty, aby práca drahých, vysokoškolsky vzdelaných lekárníkov, bola efektívnejšia, a teda aj lacnejšia. Masívne prichádza aj elektronizácia zdravotníctva. Nástup e-receptov je jej prvým dôkazom.

Rovnako tak prichádza aj k zmene kultúry a etiky lekárne. Etika lekárne bude merateľná iba ľudským a empatickým prístupom k pacientovi. Mení sa aj vnímanie lekárne zo strany pacienta. Dôležitými sa stávajú služby, ktoré lekárne dokáže poskytnúť nad rámec služieb doterajších. Už nestačí mať liek, potrebná je pridaná informačná hodnota. Poradenstvo v oblasti interakcií liek a liek,

liek a potravinu, liek a doplnok výživy, liek a nápoj a podobne... Aj o týchto témach budeme hovoriť na sympóziu MED-EXPO 2018.

Je naozaj v rukách lekárníkov, či sa lekárne bude podobať odbornému pracovisku, alebo sa stane čistým obchodom? Budúcnosť lekárne, ako súčasti zdravotníckej starostlivosti najbližších desiatich rokov, zaznamená nové požiadavky zo strany pacienta. Pacient, dostatočne informovaný prostredníctvom internetu, čaká od lekárniaka inovatívne služby a informácie v širšom zábere ako doteraz. Očakáva tiež rady a služby zamerané na prevenciu chorôb.

MED-ART s ďalšími svojimi partnermi prináša projekt MEDIFO. Čo to je? Aj odpoveď na túto otázku sa dozviete na MED-EXPO 2018.

Tento rok som sa v istej francúzskej lekární stretol so zaujímavým dokumentom budúcnosti. Hovoril o tzv. automatizovanej pilulke – pilulke zo škrobu alebo iného neutrálne stráviteľného nosiča. Do tohto nosiča sa vloží mikročip, ktorého úlohou bude diagnostikovať cestu v organizme. Mikročip sa v pilulke aktivuje telovými tekutinami a monitoruje fyziologické funkcie. Získané informácie sa ukladajú priamo do tohto „putujúceho“ mikročipu. Takáto inteligentná medicínska farmácia čaká na zapojenie celého reťazca odborníkov a určite neobíde ani lekárníkov.

Na MED-EXPO sa tiež budeme venovať tak často komunikovanej téme prevencie pacientov pred chorobami. Uvedieme Vás do problematiky diagnostických prístrojov, ktorými si budete môcť dôveryhodnejšie overovať aktuálne zdravie Vašich pacientov. Prostredníctvom biochemickej, ale aj inej diagnostickej techniky, dokážete v budúcnosti aktívne pomáhať nielen Vašim pacientom, ale i Vaším najbližším partnerom – ošetrovúcim lekárom.

Ak bude chcieť lekárne pomôcť pacientovi znížiť náklady na jeho celkovú liečbu, bude musieť byť viac ako doteraz vybavená novou technikou, čo jej tiež pomôže v šetrení celkových finančných prostriedkov zdravotným poisťovním. Pochopením nových trendov zo strany lekárníkov prirodzene stúpne ich záujem o zdravotnícku techniku a diagnostické prístroje.

Prirodzeným a očakávaným trendom sa stáva aj medicínsky turizmus, kedy pacienti cestujú za lepšou zdravotnou starostlivosťou alebo lepšími či lacnejšími liekmi. Dnes je už bežné, že za chirurgickými zákrokmi pacienti cestujú po celom území štátu, v niektorých prípadoch aj do zahraničia. Prítom ani ostatné odbory medicíny nie sú v tomto výnimkou...

To, o čom som doteraz písal, bolo na tému „dnes a zajtra“. Zostalo mi teda napísať niečo aj o „včera“, pretože by mohlo byť závažné dívať do budúcnosti bez reflektovania minulosti. Ak sa dnes pripravujeme na zmeny, nesmieme zabúdať na to, čo sme dostali od našich starších kolegov. S úctou prijímajme dejiny včerajška a tradície minulosti. Na MED-EXPO 2018 sa v osobných diskusiách zastavíme aj pri lekárenských koreňoch.

Pre pochopenie dôležitosti našich koreňov pokladám za vhodné uviesť príklad z prírody – každý strom, ak chce rásť, musí mať dobre zapustené korene. Ak ich nemá, začnú mu chýbať živiny. Keďže my, ľudia, sme súčasťou prírody, platí to aj o nás. Nik z nás nebol vyrobený v laboratóriu, máme svoju históriu, máme svoje korene. To, čo vykonáme, ovocie, ktoré prinesieme, pochádza z koreňov. Jeden básnik uzatvára svoj veľký epos týmito nádhernými a hlbokými slovami: „Všetko to, čo má strom vo svojom rozkvetu, pochádza z toho, čo má pod zemou“.

Povzbudzujem preto všetkých čitateľov MEDIA, aby na MED-EXPO 2018 našli v prednáškach to nové, ale tiež aby si uvedomili to staré a tieto informácie použili v správnom pomere na premenu svojej lekárne. Teším sa na stretnutie s Vami 22. septembra na výstavisku Agrokomplex v Nitre.

PharmDr. Ján HOLEC
generálny riaditeľ MED-ART, spol. s r. o.

pozývame vás na

MED EXPO
NITRA
2018

Slovenský farmaceutický veľtrh
s medzinárodnou účasťou

a
V. Zoborské
lekárnické dni

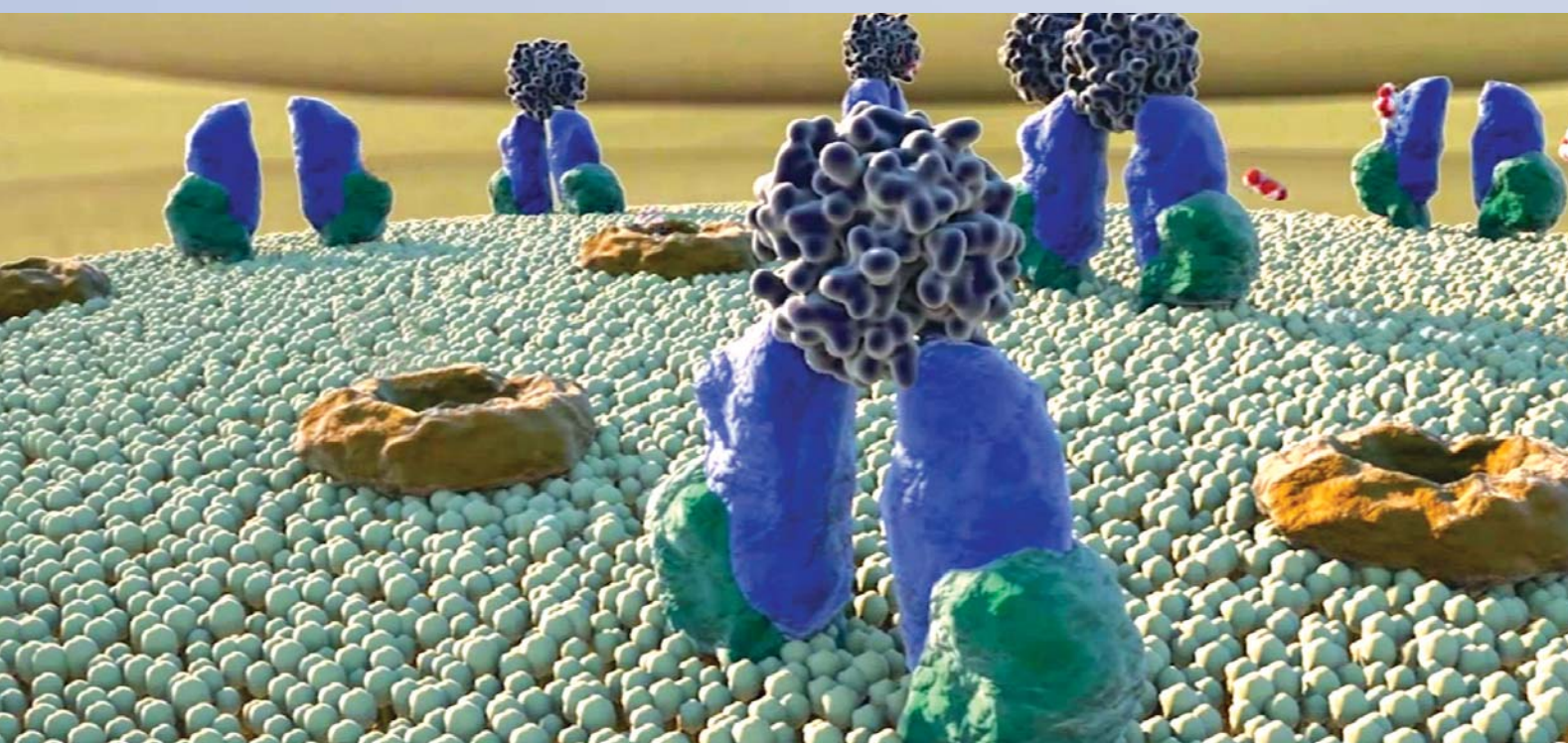
22. septembra 2018,
Výstavisko Agrokomplex
Nitra

MED EXPO NITRA 2018 Slovenský farmaceutický
veľtrh s medzinárodnou
účasťou

a V. Zoborské lekárnické dni
22. september 2018, Výstavisko Agrokomplex Nitra

3D technológia
vsadená do
lekárskeho prostredia
UNIKÁT na Slovensku

Ako sa môže stať z povinnosti zážitok?

Začnime trochu technologicky. Prezentácie, ktoré sa na seminároch pre farmaceutov a laborantov na Slovensku používajú ako pomôcka na sprostredkovanie vedomostí, vykresľujú dva rozmery. Obraz má šírku a výšku, no je premietaný do jednej roviny. Obraz sa premieta na rovnú plochu, pričom takéto zobrazenie je označované ako 2D.

Odhladnuc od klasických prezentácií, v bežnom živote človek vidí dvomi očami rovnaký predmet z iného miesta. Trochu inak každým okom, čo zabezpečuje vzájomná vzdialenosť očí. Rozdiel v obrazoch z pravého a ľavého oka je spracovaný mozgom a vyhodnotený výsledok vnímame ako hĺbku. Takto sa z 2D stáva 3D obraz.

„Ďalší rozmer“ vzdelávania vo farmácii

Aj v 2D zobrazení je obraz vnímaný z dvoch očí, no rozmer hĺbky sa nemení a obraz je videný len na povrchu obrazovky. Myšlienka 3D zobrazenia je založená na zachytení a opätovnej reprodukcii obrazu tak, ako ho vníma človek úplne prirodzene, v bežnom živote.

V zahraničí je bežnou praxou využitie 3D technológií na lekárnických a lekárske kongresoch či vysokých školách ako výučbová pomôcka, nakoľko umocňuje memorovanie, odbornosť a ľahšiu pochopiteľnosť prednášky.

Na Zoborských lekárnických dňoch budete mať možnosť vypočítať si odbornú prednášku na tému Diabetes mellitus 2. typu. Prednáška bude prednášaná lekárom MUDr. Mariánom Zelinom a vložené animované prvky na bunkovej až molekulárnej úrovni budú dopĺňať odbornú prednášku spíkra.

Bude to vedecká záruka a zážitok!

10 dôvodov prečo navštíviť MED-EXPO

viac ako 30 domácich
a zahraničných
prednášajúcich

možnosť stretnúť
viac ako 400 kolegov
z odboru

viac ako 50
vystavovateľov

- odborné informácie na jednom mieste
- odborná prednáška diabetes mellitus 2. typu v 3D prezentácii
- XXVII. Sympóziu klinickej farmácie ako súčasť MED-EXPO
- posterová sekcia
- získanie kreditov
- predstavenie nového projektu – farmaceut ako odborník pri liečbe pacienta
- nové technológie pri predaji voľnopredajného sortimentu v lekárnach – predajné automaty CareApo24, RetailWindow24

šťastie praje pripraveným

Problematiku povinného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov v „Neodkladnej podpore životných funkcií“ (ďalej NPŽF) rieši legislatíva v nariadení vlády Slovenskej republiky č. 296/2010 Z. z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností v znení neskorších predpisov a vyhláske MZ SR č. 366/2005 o kritériách a spôsobe hodnotenia sústavného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov v znení neskorších predpisov. Na ne nadväzuje výnos MZ SR zo 17. septembra 2010 č. 12422/2010-OL, ktorým sa ustanovujú minimálne štandardy pre špecializačné študijné programy, minimálne štandardy pre certifikačné študijné programy a minimálne štandardy pre študijné programy sústavného vzdelávania a ich štruktúra v znení neskorších predpisov. Z vyššie uvedených legislatívnych ustanovení síce nevyplýva priama povinnosť pre zdravotníckeho pracovníka v kategórii farmaceut absolvovať certifikovaný kurz každé 2 roky (na rozdiel od iných skupín zdravotníckych pracovníkov), ale znalosť základných postupov NPŽF sa od zdravotníckeho pracovníka bez ohľadu na kategóriu automaticky očakáva. A ruku na srdce –

„znalosť základných postupov v neodkladnej podpore životných funkcií sa od zdravotníckeho pracovníka očakáva automaticky“

Teóriu, ako aj praktické ukážky, na seminári v Novom Smokovci prezentoval diplomovaný zdravotnícky záchranár Ing. Mikuláš Dunda, MPH.

kto z nás by chcel bezradne stáť nad pacientom bojujúcim o život?...

PREČO TEDA ABSOLVOVAŤ KURZY NEODKLADNEJ PODPORY ŽIVOTNÝCH FUNKCIÍ?

- získate teoretické vedomosti a praktické zručnosti v poskytovaní neodkladnej podpory životných funkcií
- budete vedieť zdôvodniť význam poskytovania NPŽF v systéme neodkladnej zdravotnej starostlivosti pri náhlych životoch a zdravie ohrozujúcich udalostiach,
- osvojíte si prakticky použiteľné vedomosti a zručnosti pri riešení náhlych životoch a závažných zdravotných ohrozujúcich udalostiach úrazového a/alebo neúrazového pôvodu,
- získate pozitívny postoj k poskytovaniu neodkladnej podpory životných funkcií a k prevencii náhleho ohrozenia života a zdravia,
- získate kredity za absolvovanie študijného programu sústavného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov.

AKÉ VEDOMOSTI SA DAJÚ ZÍSKAŤ V KURZOCH NEODKLADNEJ PODPORY ŽIVOTNÝCH FUNKCIÍ?

Teoretické vedomosti v neodkladnej podpore životných funkcií u dospelých a detí vrátane automatickej externej defibrilácie tvoria najviac 40 % vzdelávacieho programu, praktické skúsenosti a zručnosti tvoria najmenej 60 % vzdelávacieho programu.

AKO PREBIEHA VÝUČBA V KURZOCH NEODKLADNEJ PODPORY ŽIVOTNÝCH FUNKCIÍ?

- kurz neodkladnej podpory životných funkcií trvá 8 hodín,
- teoretické témy kurzu sú zamerané na získanie základných vedomostí o najčastejších životoch ohrozujúcich situáciách, o hlavných zásadách

poskytovania neodkladnej podpory životných funkcií, o život zachraňujúcich úkonoch a iné,

- praktický nácvik prebieha na moderných, kvalitných figurínach a trenažéroch podľa výnosu MZ SR č. 12422/2010-OL:
 1. figurína na simuláciu a nácvik kardiopulmonálnej resuscitácie a automatickej externej defibrilácie dospelých s možnosťou elektronickej kontroly s počítačovým vyhodnotením priebehu kardiopulmonálnej resuscitácie v tlačenej forme
 2. figurína na simuláciu a nácvik kardiopulmonálnej resuscitácie detí do veku 1 roku
 3. defibrilátor na realistický nácvik externej defibrilácie
 4. samorozpínací dýchací vak pre dospelých a deti so sadou dýchacích masiek, kyslíková fľaša
 5. figurína na simuláciu dusenia sa cudzím telesom v dýchacích cestách a na nácvik odstránenia cudzieho telesa z dýchacích ciest úderom do chrbta a stlačením brucha alebo hrudníka
 6. jedna celotelová figurína s úrazovými poraneniami alebo figurína ako v bode 1. doplnená o končatiny s úrazovými poraneniami
 7. lekárnička s obväzovým materiálom a ochrannými prostriedkami (rukavice, bariérová dýchacia rúška, bariérová dýchacia maska pre dospelých a deti
 8. prezentačná a dokumentačná technika (didaktická technika).

Dobrou prípravou na tieto kurzy, ale aj na neočakávané životné situácie, sú **workshopy prvej pomoci**, ktoré sme začali organizovať v rámci našich vzdelávacích seminárov.

Váš pozitívny ohlas na prvý takýto workshop na odbornom podujatí v Novom Smokovci v máji tohto roka v sekcii nemocniční lekárnici nás priviedol k rozhodnutiu pokračovať ďalšou časťou na našom

odbornom seminári vo Vyhniach 13.10.2018, na ktorý vás už teraz srdečne pozývame.

FARMACEUT JAKUB RADÍ!

MODERNÝ
FARMACEUT

Ako byť OBLÚBENÝ u pacientov?

naš vzťah k značkám

Keď sa pozrieme okolo seba, všade sú značky. Značka je na vašom tričku, minerálke položenej na stole, mobilnom telefóne, monitore, na každej krabičke od lieku, lekárni. Priemerný človek sa denne stretne približne s 1500 značkami.

Urobme malý experiment. Predstavte si dva mobilné telefóny. Prvý je značky Xiaomi. Teraz si predstavte, že s ním pracujete, prehlídate si fotografie, telefonujete. Akú emóciu cítite pri práci s ním? Ako protiklad si predstavte mobilný telefón od Apple. Rovnako s ním pracujete, prehlídate si fotky, telefonujete. Bol tento pocit viac pozitívny? Štatisticky pravdepodobne áno. Určite sa našli aj takí, pre ktorých Apple nič neznamená, ale to je v poriadku. Nikto na svete nemá rovnaký vzťah ku všetkým značkám. Tieto vzťahy sú individuálne a budujeme si ich my sami. S príkladmi preferencií značiek by sme mohli pokračovať donekonečna počnúc značkami Coca-Cola, Starbucks, Mercedes, Martinus, Kofola a zámerne nespomíname značky z oblasti liekov a zdravotníckeho materiálu, no i tu máme také, ktoré preferujú ľudia viac ako iné a niečo pre nich znamenajú.

Ako je teda možné, že niektoré sú obľúbené a okolo iných prejdeme bez povšimnutia a necítíme radosť pri kontakte s nimi? Prečo je niektorá značka „len“ brand a niektorá lovebrand? Teda značka, ktorú majú ľudia radi, majú k nej pozitívny vzťah, často využívajú jej výrobky alebo služby a veľmi radi ju odporúčajú rodine, známym a priateľom.

lovebrand – dôraz na emócie

Dôvodom je náš mozog a jeho racionálne a emocionálne rozhodovanie. Mnohé štúdie dokazujú, že pri poškodení emocionálnych centier v mozgu stratíme okrem schopnosti smiať sa, tešiť sa či pociťovať smútok zároveň schopnosť rozhodovať sa. Až 95 % rozhodovania totiž nastáva na emocionálnej strane, pretože je automatické a bez námahy, nezaťažuje nás. Rozhodovanie teda úzko súvisí s našimi emóciami.

Tento fakt vedia lovebrandy využiť vo svoj prospech a značku spájajú s emóciami. Svojim produktom a službám dávajú vyšší zmysel a hodnotu.

Ak máte záujem zistiť o sieti lekární
Vaša Lekáreň viac, napíšte nám na:
info@vasalek.sk

dôležitých pilierov pre lovebrand

ľudia

S dobrým tímom dokázate čokoľvek.

poskytovanie skvelých služieb

V lekárni predaj produktov nestačí. Pacienti určite ocenia odborné poradenstvo i ľudskosť.

vizuálna jednota

Je dôležité komunikovať jednotne. Úspech spočíva v konzistentnom používaní tvarov či farieb a iných vizuálnych prvkov značky v komunikácii. Pokiaľ ide o sieť lekární, je dôležité vonkajšie označenie lekárne, vnútorné usporiadanie a farebnosť v lekárni, pretože pacient jednoduchšie značku identifikuje a prepojí si ju s ostatnou komunikáciou napr. v akciových letákoch, kupónovej knižke, na web stránke, sociálnych sieťach. Iba vtedy má komunikácia požadovaný zmysel.

komunikácia prostredníctvom sociálnych sietí

Dnes už patrí komunikácia na sociálnych sieťach ako Facebook a Instagram za samozrejmosť. V roku 2018 má Facebook na Slovensku viac ako 2,5 milióna užívateľov a tak vieme zaujímavým obsahom zasiahnuť pomerne veľkú časť populácie.

hodnoty

Vytváranie spoločných hodnôt v rámci lekárne, príp. siete lekární je nutnosť. Najmä ak chceme hodnotu preniesť k pacientom a verejnosti. Príkladom vytvárania s šírenia hodnoty Odbornosť lekárnik je kampaň SPOLU, ktorú si môžete pozrieť na Facebooku značky Vaša Lekáreň.

hodnotný obsah

S komunikáciou nielen na sociálnych sieťach súvisí vytváranie hodnotného obsahu. Dôležitá je pravidelná komunikácia a vytváranie zaujímavého obsahu pre cieľové publikum. Nieкого baví súťažiť, niekto hľadá zľavy či odborné informácie, a to na sociálnych sieťach, v televízii, v letáku. Dôležitá je synergia. Napr. prezentovanie odbornosti na sociálnych sieťach môže byť podporené aj v televízii formátom Teleráno ako v prípade značky Vaša Lekáreň.

príbeh

Každá značka má svoj príbeh. Jednu značku tvoria nezávislí lekárnici – odborníci, ďalšia je rodinná, inú tvorí všestranný lekárnik. Každý má za sebou niejakú základňu sympatizantov.

prekvapenie

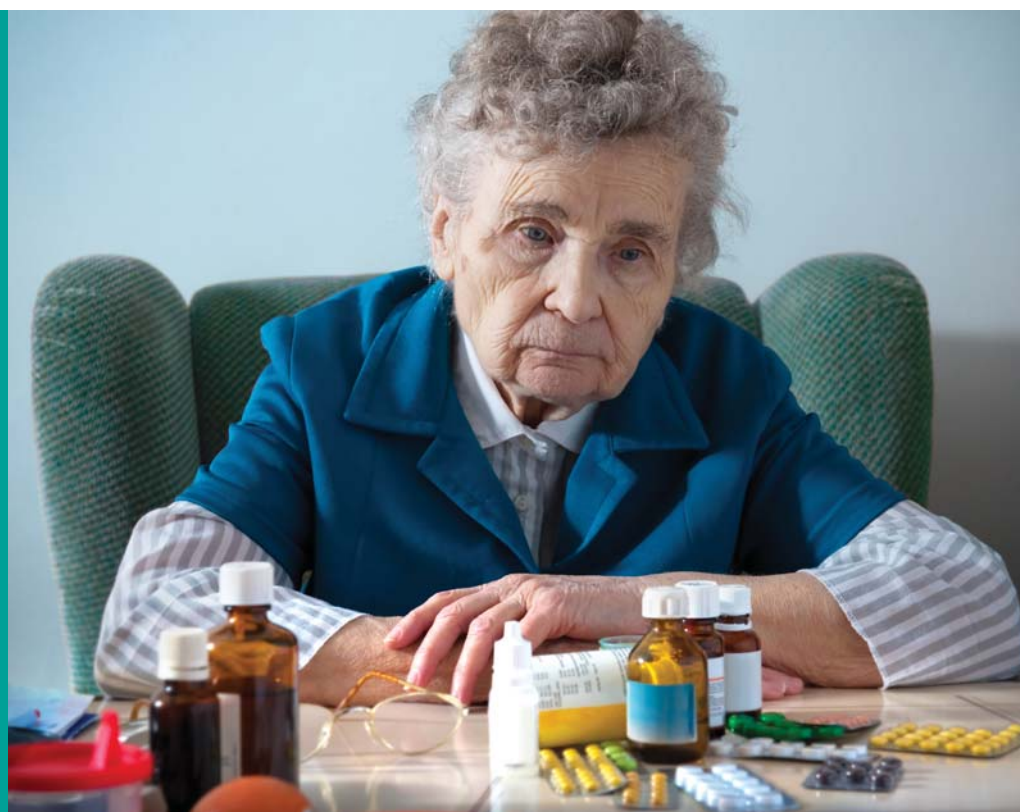
Prekvapenie vždy poteší a kreativite sa medze nekladú.

**Vybudovať lovebrand
nie je vôbec jednoduché
a treba na to kooperáciu
všetkých členov značky.**

„Pre pacienta je kvalifikovaný farmaceut najrýchlejší a často aj najjednoduchšie dostupným druhým názorom.“

PhDr. Mária Lévyová, prezidentka
Asociácie na ochranu práv pacientov SR, o. z.

Práva pacientov a sociálne znevýhodnených ľudí na Slovensku už 17 rokov chráni Asociácia na ochranu práv pacientov SR. Pripomienkuje zákony, aby boli v prospech pacientov, pacientom poskytuje bezplatné poradenstvo a zároveň sa ich snaží vzdelávať. S cieľom zvýšiť „liekovú gramotnosť“ pacientov spustila minulý rok projekt Lieky s rozumom. Do projektu sa môžu zapojiť všetky lekáre, spĺňajúce kritériá od odborného partnera projektu, Slovenskej lekárskej komory. Dodnes tak urobilo viac než 200 lekární.

Lieky s rozumom

zvyšujú dôveru pacientov v zdravotníkov

V spoločnosti už niekoľko rokov rozprávame o témach súvisiacich s racionálnym užívaním liekov. Nezriedka sa totiž stávalo, že chronickí pacienti užívali aj lieky, ktoré im boli duplicitne predpísané, prípadne ktoré medzi sebou tvorili nežiaduce interakcie. Najčastejšie k prípadom duplicitného užívania liekov prichádzalo, keď si pacient nechal predpísať lieky napr. na vysoký krvný tlak u všeobecného lekára aj u špecialistu. Nežiaduce interakcie zase v prípade, ak pacient neinformoval špecialistu o všetkých užívaných liekoch či výživových doplnkoch.

Dôsledky môžu byť naozaj vážne. Slovenská lekárska komora odhaduje, že kvôli nežiaducim účinkom liekov môže v slovenských nemocniciach skončiť každý rok aj desaťtisíc pacientov. Aj preto sme sa v Asociácii na ochranu práv pacientov SR rozhodli, že pacientov o bezpečnom užívaní liekov budeme vzdelávať. Chceli sme dosiahnuť, aby pri užívaní liekov pacienti slepo neverili Dr. Googlovi a neznámych ľuďom zo sociálnych sietí. Naopak, aby narastala dôvera pacientov v zdravotníkov, lekárov i lekárníkov. Významne nám v tomto našom ciele môžete pomôcť aj vy, lekárnici. Väčšinou ste práve vy prvými, s kým pacient môže skonzultovať predpísané lieky po odchode z ambulancie. Kvalifikovaný farmaceut napokon vie poskytnúť aj druhý názor, konzultovať s pacientom jeho liekovú knižku pri zohľadnení veku pacienta, jeho diagnózy či iných užívaných liekov, vie upozorniť na riziká interakcií a nežiaducich účinkov. Preto chceme pacientov motivovať, aby sa pýtali farmaceutov na ich názor a informácie, ako užívať daný liek a s čím ho nekombinovať.

S odborným partnerom projektu, Slovenskou lekárskou komorou, sme aj z tohto dôvodu pripravili mikroprojekt Zodpovedný lekárnik. Zapojiť sa do neho môžu lekáre spĺňajúce zadefinované kritériá (v rámci lekáre musí pôsobiť farmaceut, člen Slovenskej lekárskej komory so špecializáciou v odbore Lekárstvo alebo Klinická farmácia). Tieto kritériá garantujú pacientom erudovanosť názoru na ich farmakoterapiu.

Lekárňam, ktoré splnia kritériá, zašleme kampaňovú nálepku. Pokiaľ lekár bude označená kampaňovou nálepkou, pacient získa informáciu, že práve na týchto miestach mu veľmi ochotne skonzultujú jeho liečbu.
Spĺňate kritériá a chcete zapojiť vašu lekáreň do projektu?
 Napíšte nám na: zodpovedny@liekysrozumom.sk.

Edukačný projekt Lieky s rozumom sme spustili v júni minulého roka. Projektová webová stránka prináša články na rôzne témy súvisiace s užívaním liekov určené laikom. Pacientom vysvetľujeme, čo sú liekové interakcie, ako zvýšeným počtom užívaných liekov stúpa riziko ich vzniku.

Hovoríme aj o tom, že nežiaduce liekové interakcie vedú k zdravotným problémom a nezriedka aj k hospitalizáciám pacientov. Uvádzame, čo sú potravinové interakcie. Ako na lieky pôsobí grep, slnko či vitamín C. Veľmi dôležitou témou je aj závislosť od liekov. Objasňujeme, kedy môže vzniknúť, ktoré lieky sú „najrizikovejšie“.

Všetky ďalšie informácie získate na: www.liekysrozumom.sk

SLeK odhaduje, že kvôli nežiaducim účinkom liekov môže v slovenských nemocniciach skončiť každoročne až 10 000 pacientov

PhDr. Mária Lévyová
prezidentka AOPP SR, o. z.

pohotovostná služba v lekárni⁺

pod drobnohľadom Slovenskej lekárskej komory

Keď v roku 2016 Ministerstvo zdravotníctva požiadalo Slovenskú lekársku komoru o vecný návrh spôsobu usporiadania lekárskej pohotovostnej služby, zdalo sa, že po rokoch zvykového práva nastala úprimná legislatívna ambícia normalizovať vzťahy v tomto segmente poskytovania zdravotnej starostlivosti. Nepoznáme motivácie spred dvoch rokov, ale v prípade ideálnej úvahy možno aj na tento príbeh napasovať známy povzdych o ceste do pekla vydláždenej tými najlepšimi úmyslami.

Legislatívny proces v roku 2017 a účasť SLeK v pracovnej skupine zameranej na prípravu novely zákona o liekoch ešte stále vytvárali predpoklad rešpektovania elementárnych ústavných princípov s dôrazom na zodpovednosť úpravu vzťahov pri poskytovaní lekárskej starostlivosti. Legitimita návrhu o zastúpení odborného zástupcu – farmaceuta – v štatutárnom orgáne poskytovateľa lekárskej starostlivosti nebola spochybnená nikým s výnimkou jedinej firmy prevádzkujúcej sieť lekární. Kuloárne, samozrejme, zaznievali zaujímavé politické vyjadrenia, či už opozičné alebo koalíčné. Po MPK bolo jasné, ako to celé dopadne, za zaujímavý údajný konsenzus a istý právny experiment možno považovať zavedenie osobnej zodpovednosti odborného zástupcu za objednávanie, príjem, kontrolu, uchovávanie, prípravu a výdaj liekov, dietetických potravín a zdravotníckych pomôcok, zaobchádzanie s omamnými látkami a psychotropnými látkami, zaobchádzanie s drogovými prekurzormi, vedenie príslušnej evidencie a zabezpečenie výdaja liekov a zdravotníckych pomôcok odborne spôsobilými osobami. Bezlepkovú múku môže vydať upratovačka.

A tak je na osobnom hrdinstve každého odborného zástupcu, či dokáže dostatočne vzdorovať prípadnej ambícii vlastníka lekárne postaviť za táru nekvalifikovanú osobu. Za toto pracovnoprávne rozhodnutie, na ovplyvnenie ktorého nemá odborný zástupca žiadny uchopiteľný legitímny nástroj, totiž nesie plnú zodpovednosť, vrátane sankčných dôsledkov.

Samosprávne kraje situáciu poriešili po svojom...

Najviac diskutovanou témou novely zákona o liekoch však bola práve úprava lekárskej pohotovostnej služby. V rámci legislatívneho procesu zákona o poskytovateľoch, ktorý nanovo definoval ambulantnú pohotovostnú službu, podala Slovenská lekárska komora zásadnú pripomienku, v ktorej sme požadovali touto právnou normou rovnakou metodikou riešiť aj pohotovosť lekársku – vrátane dobrovoľného uchádzania sa o poskytovanie pohotovosti, možnosti dohody lekární v spádovom území a hlavne financovania tejto služby z prostriedkov verejného zdravotného poistenia.

Aj výsledok tejto legislatívnej aktivity je už publikovaný v zbierke zákonov a žije si svoj praktický život. Samosprávne kraje k novému ukotveniu pohotovostnej služby lekární pristúpili skutočne samosprávne – čo kraj, to iný nápad. Našťastie väčšina z nich pochopila nezmyselnosť a protiústavnosť novely zákona a v úzkej súčinnosti s komorou sa úprimne snažili praktické dopady zmierniť na ako-tak únosné minimum. Na úradoch niektorých samosprávnych krajov sa však našli aj takí právni atléti, ktorí dokázali v priebehu troch dní neuveriteľným spôsobom napríklad 13. júna porušiť zákon v znení účinnom do 15. júna a vzápätí takého 16. júna porušiť zákon v novelizovanom znení. Najprv sme takýmto borcom poslali slušný vysvetľujúci list s povzbudením komunikovať s komorou.

V čom spočíva čaro tejto legislatívy?

Zákon nadobudol účinnosť 15. júna 2018 a až v tento deň vie samosprávny kraj zverejniť nejaký rozpis. Musia byť zároveň kumulatívne splnené dve podmienky – rozpis musí byť najneskôr mesiac pred a musí byť na obdobie najmenej kalendárneho mesiaca. Takže prvým dátumom, kedy vie samosprávny kraj nariadiť LPS, je 15. júl 2018, pričom sa zároveň musí vysporiadať s tým, že pojem „obdobie“ je ohraničený jedným kalendárnym mesiacom. Prvý rozpis v súlade s novou legislatívou tak vie samosprávny kraj zverejniť až s účinnosťou od 1. augusta 2018, najmenej na mesiac august.

2. Zákon tiež určuje, že pohotovostná služba sa poskytuje vo verejnej lekární s miestom výkonu činnosti v spádovom území ustanovenom osobitným predpisom pre ambulanciu pevnej ambulantnej pohotovostnej služby. V zmysle zákona č. 576/2004 Z. z. je „spádové územie“ časť územia Slovenskej republiky, v ktorom sa nachádza pevný bod a je tvorené najmenej jedným okresom a „pevný bod“ je mesto alebo obec, v ktorej sa nachádza ambulancia pevnej ambulantnej pohotovostnej služby. Slovné spojenie „sa nachádza“ nemožno vykladať ako teoretický predpoklad, ale ako reálnu existenciu konkrétnej ambulancie na konkrétnom mieste. Ak sa v pevnom bode ambulancia „nenachádza“, a tá sa veru v mnohých fakt nenachádza(la), tak tam nie je možné určiť pohotovostnú lekára.

Povzbudzujúci list sa v niektorých samosprávnych krajoch minul účinkom, tak sme poslali list dôrazne žiadajúci. No a potom, ako sa aj tento niekde v kraji Matúša Čáka minul účinkom, podali sme podnet na príslušnú krajskú prokuratúru. Krajská prokuratúra dala (samozrejme) argumentom SLeK za pravdu a konštatovala dvojnásobné porušenie zákona zo strany trenčianskeho samosprávneho kraja. Žiadna sankcia však tomuto kraju nehrozí – ostáva predpokladať, že vedenie kraja sa aspoň interným spôsobom vysporiada s príslušnými zamestnancami právneho odboru, ktorí iniciovali protizákonný postup voči poskytovateľom lekárskej starostlivosti v tomto kraji. Súčasne s týmito podnetmi prokurátorského dozoru nad postupom správneho orgánu požiadala Slovenská lekárska komora generálneho prokurátora o využitie jeho ústavnej kompetencie a podanie podnetu na Ústavný súd vo veci nesúlady príslušných ustanovení zákona o liekoch s Ústavou Slovenskej republiky. V čase písania tohto textu ešte nevieme výsledok, avšak vieme, že podobný podnet podal generálny prokurátor vo veci pohotovostných služieb lekárov už v roku 2011. Ústavný súd vtedy podanie generálneho prokurátora zamietol, keď konštatoval, že nariadenie pohotovostnej služby je síce zásahom do ústavných práv lekárov, ale tento zásah je kompenzovaný platbami, takže je prípustný. V zmysle zásady a contrario je možné z tohto nálezu Ústavného súdu vyvodiť, že pokiaľ nie je takýto zásah do ústavných práv zo strany štátu nijako kompenzovaný (čo v prípade lekární nie je), tak je nepripustný a teda v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky.

No a posledná aktivita vo veci pohotovostných služieb spočíva v podaní zásadnej pripomienky k návrhu novely zákona o zdravotných poisťovniach, v ktorej SLeK navrhla zavedenie povinnosti poisťovne uhrádzať pohotovostným lekárom paušálne platby. Túto pripomienku MZ SR akceptovalo – zákon by teda mal ísť do ďalšieho legislatívneho procesu aj s týmto ustanovením. Ak opäť nezaúraduje čaro poslaneckých pozmeňovákov, tak by sa po prijatí zákona mal vytvoriť základný právny rámec financovania pohotovostnej služby lekární. Keď k tomuto všetkému prirátam rokovania s VŠZP, MPK k výkonom lekární, návrh reformy sústavného vzdelávania, tak to boli celkom náročné mesiace. Tejto časti roka sa hovorí aj dovolenkové obdobie. Nevieť prečo...

Vytvorí sa konečne základný právny rámec financovania lekárskej pohotovostnej služby?

PharmDr. Ondrej Sukeľ
prezident Slovenskej lekárskej komory

SLOVENSKÁ
LEKÁRNICKÁ
KOMORA

Rastieme spolu

NOVINKY

ktoré uľahčia život v lekárni

O tom, aký turbulentný je lekárnický trh, hovorím tak často, až to už znie ako klišé. Vybrať novinku, o ktorej je najdôležitejšie informovať, býva často ťažké. Rok 2018 priniesol nástup eZdravia a rovno aj mnoho zmien, ktoré sa počas roka postupne objavovali. Nastúpilo GDPR, ďalšia novela zákona o lieku a pomaly sa pripravujeme na legislatívu o kontrole originality liekov, ktorá nás zastihne v roku 2019. Do toho riešime neustále zmeny v pravidlách zo strany poisťovní a prichádzajú aj zmeny zákonov, ktoré sa lekární priamo nedotýkajú, no výrazne ovplyvňujú podnikanie na lekárnickom trhu.

ZMENA FIXNÉHO POMERU ÚHRADY LIEKOV

Mnohí z vás iste zachytili zmenu § 89 zákona č. 363/2011 o rozsahu a podmienkach úhrady liekov. Táto úprava prináša možnosť porušenia fixného pomeru úhrady poisťovne a doplatku pacienta tak, aby bol pacientovi ponúknutý nižší doplatok, no úhrada poisťovne zostala zachovaná. Zákon dáva takúto možnosť liekom v štyroch prípadoch:

- a) je podmienene zaradený v zozname kategorizovaných liekov v referenčnej skupine, v ktorej nie je zaradený iný liek,
- b) je predmetom zmluvy o podmienkach úhrady lieku zaradený v zozname kategorizovaných liekov v referenčnej skupine, v ktorej nie je zaradený iný liek,
- c) doplatok poistenca je vyšší ako 5 % z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky zistenej Štatistickým úradom Slovenskej republiky za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa určuje úhrada,
- d) je zaradený v zozname kategorizovaných liekov v referenčnej skupine, v ktorej je zaradený liek podľa písmena c).

Prvou lastovičkou sa stal liek Ezetrol (ŠÚKL kódy 34410 aj 34411) od firmy MSD, ktorá využila úpravu zákona a žiadala nás, aby sme zmenu úhrady upravili plošne u všetkých našich zákazníkov. Nakoľko sme sa snažili vyhnúť prípadným problémom so zaplatením faktúr, kontaktovali sme zdravotné poisťovne a žiadali ich o vyjadrenie k tejto problematike. Všeobecná zdravotná poisťovňa nám poskytla vyjadrenie, v ktorom deklarovala, že budú postupovať podľa aktuálne platného zákona. Zo stanoviska zdravotnej poisťovne Dôvera:

„Podľa nášho názoru je právna úprava porušenia fixného pomeru úhrady a doplatku koncipovaná ako možnosť, nie ako povinnosť a je na dohode zúčastnených subjektov, ako ju využijú. Zákon neurčuje, akým spôsobom sa má zmeniť pomer úhrady pri znížení celkovej ceny lieku, ale iba to, že pomer UZP a doplatku nemusí byť zachovaný... Pre poisťovňu je rozhodujúce, aby bol pomer upravený tak, že bude zachovaná maximálna výška úhrady ZP podľa ZKL.“

Nakoľko poisťovne potvrdili, že recepty s takto upravenou úhradou preplatia, v rámci augustovej kategorizácie sme implementovali aj úpravu pomerných úhrad pre liek Ezetrol tak, ako to spoločnosť MSD žiadala. Vaši pacienti budú teda platiť nižší doplatok, no úhrada poisťovne zostane zachovaná. Nebude to však okamžité. Lieky nakúpené bez zľavy sa musia vydať s plným doplatkom, inak by rozdiel hradila lekárňa. Takže chvíľu uvidíme rozdiely platieb v lekárňach. Hoci momentálne sa to týka len spomínaného Ezetrolu, očakávam, že možnosť takejto zmeny úhrady čoskoro využijú aj ďalšie firmy a lieky s nižším doplatkom uvidíme viac.

úprava zákona prináša možnosť porušenia fixného pomeru úhrady poisťovne a doplatku pacienta tak, aby bol pacientovi ponúknutý nižší doplatok, no úhrada poisťovne zostala zachovaná

od 1. júla 2018 nová možnosť pre lekáreň: zablokovanie eRECEPTU

BLOKOVANIE eRECEPTU

Možnosť zablokovať elektronický recept pre konkrétnu lekárňu pribudla do eZdravia 1. júla 2018. Na požiadavku nejakým spôsobom rezervovať elektronické recepty v prípade, že lekárňu liek nemá a je nutné ho objednať, sme upozorňovali aj my mnohé lekárne už pri zavádzaní celého systému eZdravie, no na nápravu sme si museli chvíľu počkať.

Mnohé lekárne sa stretávali s problémami pri objednávaní liekov, no aj pri výrobe zdravotných pomôcok alebo IPLP, kde mohla nastať úplne rovnaká situácia. Príde pacient s elektronickým receptom, liek však v lekárni chýba – je potrebné ho objednať. Pacient medzitým zoženie liek v inej lekárni a k vám sa viac nevráti. Na sklade tak lekárňam zostávali lieky, ktoré boli často veľmi špecifické a preto bolo náročné ich predať inému pacientovi.

V praxi to funguje veľmi jednoducho. Pacient príde do lekárne s platným eReceptom a lekárnik zistí, že požadovaný liek nemá na sklade. Tento recept označí ako blokovaný a pacienta informuje o tom, že si svoj liek môže vyzdvihnúť neskôr. Takto označený recept sa pre všetky ostatné lekárne javí ako vydaný. Ak by teda pacient aj prišiel do inej lekárne, tá recept v systéme vôbec neuvidí.

NRSYS na túto možnosť reagoval a uvoľnil novú verziu systému Pharmacy, ktorá má danú funkcionálnu zabudovanú. V našom systéme pribudlo tlačidlo Zablokovať recept, ktoré vyvolá komunikáciu s NCZI. Lekárnik si následne vyberie, či nasleduje objednávka lieku, výroba zdravotníckej pomôcky alebo výroba IPL a Pharmacy ho informuje o úspešnom zablokovaní receptu. Keď sa pacient vráti do lekárne, lieky mu je možné vydať bežným spôsobom, keďže recept je pre lekáreň, ktorá ho zablokovala, viditeľný spolu s ostatnými eReceptami. Keď lekáreň lieky vydá, recept sa automaticky zapíše na NCZI ako vydaný – nie je nutné ho predtým odblokovať.

Môže nastať aj situácia, kedy lekárnik zistí, že požadovaný liek nie je schopný zohnať, a preto má možnosť eRecept opäť odblokovať – uvoľniť pre výber v ďalšej lekárni. Odblokovať recept môže iba lekáreň, ktorá ho zablokovala. V systéme Pharmacy lekárnik jednoducho vidí, ktoré recepty má momentálne zablokované pre svoju lekárňu.

Ďalšou výhodou blokovania eReceptov je, že zablokovaný eRecept bude k dispozícii pre lekáreň aj vo chvíli uplynutia jeho platnosti. Ak napr. pacient príde na 7. deň, lekáreň zablokuje recept a pošle objednávku na ISMOL. Po dodávke lieku do lekárne je možné recept vydať, aj keď uplynula jeho sedemdnňová platnosť. Recept totiž lekáreň zo systému stiahla ešte v zákonom uvedenej lehote – pacient prišiel po svoje lieky včas.

Hoci sledovať všetky zmeny, ktoré v lekárňach zažívame, môže byť občas náročné, prichádzajú aj také novinky, ktoré môžu v lekárni život uľahčiť. Pevne verím, že blokovanie eReceptu je jednou z nich.

O ďalších novinkách, ktoré lekáreň čakajú do konca roka, ale najmä o novej regulácii kontroly originality liekov, sa budeme spolu rozprávať na jesenných stretnutiach so spoločnosťou MED-ART v Nitre a vo Vyhniach, ako aj na iných vzdelávacích podujatiach. Ak by ste mali dovtedy otázky, budem rád, ak kontaktujete spoločnosť NRSYS na telefónnom čísle centra služieb zákazníkom.

Ing. Jozef Fiebig, výkonný riaditeľ
NRSYS, s. r. o.

Čo nové v SOOL?

RNDr. Jozef Pospíšil
výkonný riaditeľ AVEL z. z. p. o.

overovanie originality liekov v lekárňach

Najaktuálnejšie informácie o povinnosti overovať originalitu liekov boli poskytnuté účastníkom 44. Lekárnických dní, kde sa panelovej diskusie na túto tému zúčastnili Ing. Roman Guba (výkonný riaditeľ SOOL), RNDr. Jozef Slaný (MZ SR), PharmDr. Zuzana Baťová PhD (ŠÚKL) a PharmDr. Ondrej Sukeľ (SLeK). Diskusia bola pomerne búrlivá. V nasledujúcich riadkoch nájdete podstatné témy prediskutované na tomto podujatí rozšírené o aktuálne informácie, ktoré poskytol Ing. Roman Guba zo SOOL.

Legislatívny rámec povinností

ZO STRANY ZÚČASTNENÝCH LEKÁRNIKOV NAJVIAC REZONOVALA **NEVÔĽA IMPLEMENTOVAŤ SYSTÉM** OVEROVANIA LIEKOV V LEKÁRŇACH.

Táto povinnosť však vyplýva z Delegovaného nariadenia 2016/161 z 2. októbra 2015, ktorým sa dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/83/ES o ustanovenia týkajúce sa podrobných pravidiel bezpečnostných prvkov uvádzaných na obale liekov na humánne použitie (Smernica o falšovaných liekoch – „FMD“ Falsified Medicines Directive).

Slovenská organizácia pre overovanie originality liekov SOOL, ktorej členmi sú výrobcovia združení v AIFP a GENAS, veľkodistribučné spoločnosti zastúpené AVELom a v neposlednom rade subjekty oprávnené vydávať lieky verejnosti (verejné lekárne a nemocničné lekárne) zastúpené SLeK, zabezpečuje aplikáciu povinností čo možno najjednoduchšie pre všetky subjekty. Legislatívny rámec týchto povinností na Slovensku určuje novelizácia zákona 362/2011 Z. z., ktorá obsahuje nariadenie plniť povinnosti vyplývajúce z FMD lekárňam a iným subjektom podieľajúcim sa na distribúcii liekov. Novelizácia tiež definuje sankcie pri nedodržaní povinností od 9. februára 2019. Aplikované by mohli byť vo výške od 300 € až do 30 000 €. Pre zaujímavosť, maximálna výška sankcií sa pohybuje od 4 300 € v Litve po jeden milión eur v Španielsku.

AKO SA ZISTÍ, ŽE **LEKÁREŇ NEOVERUJE LIEKY** PRI VÝDAJI?

Registračný systém a jeho národný, teda slovenský, register bude generovať správy, dostupné len štátnym autoritám – v tomto prípade ŠÚKLu – o počte verifikácií v jednotlivých lekárňach. Správa obsahuje len počet overení (bez uvedenia konkrétneho overovaného lieku) a je jednoznačným identifikátorom prípadnej „neaktivity“ danej lekárne. Pod gesciou SLeK bola vytvorená pracovná skupina pri ŠÚKL aj za účasti SOOL, ktorá do jesene tohto roku vypracuje jednotný „Postup pri overovaní liekov“ ako pomôcku pre lekárne. Nemali by byť preto žiadne prekážky pre plnenie týchto povinností.

AKO POSTUPOVAŤ V PRÍPADE, KEĎ SYSTÉM ZISTÍ, ŽE **SERIALIZOVANÉ BALENIE LIEKU JE PODOZRIVÉ** A NEOVERÍ JEHO PRAVOSŤ?

Pod gesciou SLeK bola vytvorená pracovná skupina pri ŠÚKL aj za účasti SOOL, ktorá do jesene tohto roku vypracuje „Usmernenie pre overovanie liekov“ ako pomôcku pre lekárne, ktorá má práve definovať, ako postupovať v prípadoch uvedených v otázke.

AKÉ SÚ **HLAVNÉ POVINNOSTI LEKÁRNÍ** Z HĽADISKA FMD?

Už dnes je najvyšší čas prispôsobiť svoje počítačové softvérové systémy pre manipuláciu so serializovanými produktami vrátane vhodného hardvérového zariadenia (skenery na 2D matrix kódy, počítače, internet). Po tomto prispôbení sa lekárne zaregistruje na SOOLe a SOOL jej zašle pripojovacie údaje do SK NMVS.

AKO FUNGUJE OVEROVANIE SERIALIZOVANÉHO BALENIA LIEKU?

Na obrázku je ukážka serializovaného balenia liekov so špecifickým identifikátorom (2D matrix kódom):

overovanie originality
liekov v lekárňach

Po skenovaní 2D kódu skenerom softvérový systém „prečíta“ 2D kód nasledovne (príklad skenovania jednej krabičky na obrázku vľavo).

0104030855366606219144710753698210HS483517220831
Tento údaj prečítaný skenerom rozloží softvér nasledovne: výrobcom
zadaný kód produktu v štandarde GS1 (04030855366606), sériové číslo
produktu (1447107536982), šaržu (HS4835) a dátum použiteľnosti
(220831= 31.8.2022). Tieto informácie softvér odošle na overenie do SK
NMVS a SK NMVS oznámi späť, či má takéto balenie vo svojom registri
a či je možné balenie dispensovať.

SÚ DODÁVATELIA LEKÁRNICKÝCH INFORMAČNÝCH SYSTÉMOV OBOZNÁMENÍ S TECHNICKÝMI DETAILAMI, KTORÉ POTREBUJÚ NA IMPLEMENTÁCIU VERIFIKÁCIE?

Všetci dodávatelia lekárenských softvérových systémov pre verejné lekárne – NR SYS, PharmaServis, Počítače a programovanie PaP, a pre nemocničné lekárne – Stapro Slovensko a PROSOFT majú prístup k technickým informáciám a k technickému testovaciemu prostrediu, pomocou ktorého môžu doimplementovať FMD do lekárenských systémov. Na všetky menované spoločnosti je možné sa s dôverou obrátiť.

Slovenský register prevádzkovaný SOOL je živý a je funkčný už v produkčnej prevádzke. To znamená, že nič nebráni lekární zapojiť sa do pilotného projektu a funkciu overovania vyskúšať už v predstihu. Súčasne môže využiť pilotný projekt na výškolenie svojich zamestnancov. Samozrejme, je to možné iba vtedy, ak lekáreň už má doimplementovanú funkcionálnu overovania vo svojom lekárnickom softvéri. Záujemcovia sa môžu obrátiť na SOOL mailom: kancelaria@sool.sk.

PREČO JE POVINNOSŤ OVEROVAŤ LIEKY V LEKÁRNI A NIE U DISTRIBUČNEJ SPOLOČNOSTI?

Cieľom celého procesu overovania originality liekov je ochrana pacienta. Preto je daná táto povinnosť všetkým subjektom, ktoré sú oprávnené vydávať lieky verejnosti. Distribučné spoločnosti, ktoré nakupujú lieky priamo od výrobcu, túto povinnosť nemajú, lebo výrobca garantuje originalitu. Avšak distribútori, ktorí nakupujú od iných distribútorov, už overovať musia.

Overenie originality po skenovaní 2D matrix kódu je časovo zanedbateľné. Spätá informácia sa dostaví najneskôr do 300 milisekúnd. Problém by mohol nastať pri výdaji lieku, pri ktorom bude zistené podozrenie na falošný liek, resp. jeho špecifický identifikátor sa nenachádza v registračnom systéme.

Lekárne sa výdavkom nevyhnú...

AKO MÁ LEKÁREŇ POSTUPOVAŤ PRI SPUSTENÍ SVOJEJ VERIFIKÁCIE?

SOOL spolupracuje so spoločnosťou CRYSTAL CONSULTING, ktorá už teraz zabezpečuje pre lekáreň hlásenia o OPL a teda s jej systémom sú lekáreň oboznámené. Táto spoločnosť pripravuje pre lekáreň rozšírenie uvedeného systému, prostredníctvom ktorého sa lekáreň zaregistrujú v SOOL a cez tento systém dostanú pripojovacie údaje do SK NMVS. Tieto údaje potom použije lekáreň na pripojenie sa do SK NMVS a môže začať verifikovať serializované balenia liekov. Opäť treba zdôrazniť, že to je možné iba vtedy, ak funkcionálna verifikácia je implementovaná v lekárnickom systéme a to musí urobiť poskytovateľ tohto systému. Plánuje sa tiež využiť systém poskytovaný firmou CRYSTAL CONSULTING na hlásenia lekáreň o zistených podozreniach na falošný liek.

KTO BUDE ZA SYSTÉM PLATIŤ?

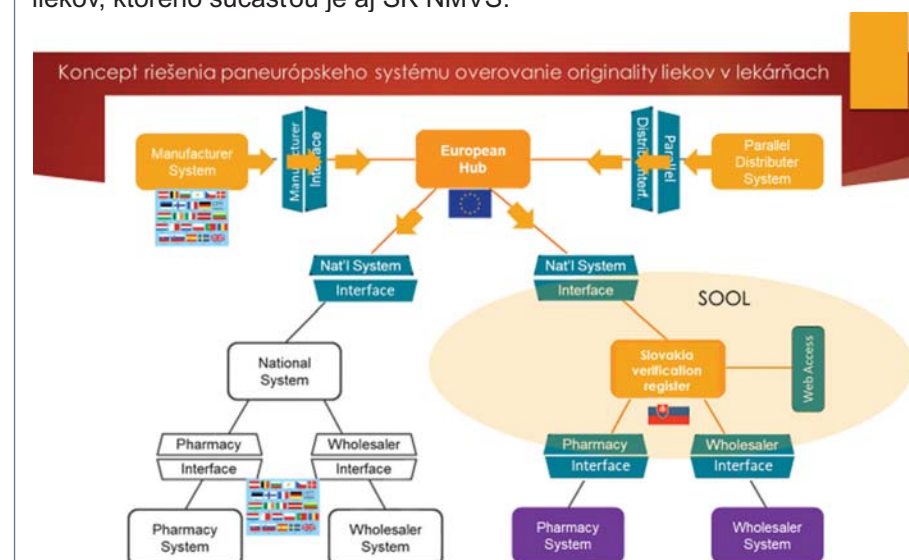
Prístup k registračnému systému, ako aj samotná registrácia, je pre lekáreň bezplatná. Lekárne sú ale zodpovedné za vhodné hardvérové a softvérové vybavenie umožňujúce pripojiť sa na registračný systém vrátane finančného krytia tohto vybavenia. To isté platí aj pre distribučné spoločnosti.

Zavedenie serializácie svojich produktov vrátane všetkých relevantných interných procesov s tým súvisiacich hradia výrobcovia. Tiež hradia jednorázovú platbu za pripojenie do systému a pravidelný ročný poplatok vyberaný každou národnou organizáciou v jednotlivých krajinách. V prípade Slovenska je to v rokoch 2019 a 2020 cca 9 000 €, a v rokoch 2021 až 2028 cca 4 500 € pre každého výrobcu (MaH), ktorých je podľa údajov ŠÚKL viac ako 350.

Teda ochrana pacienta (zlé jazyky tvrdia, že aj ekonomická ochrana výrobcov pred falzifikátmi) nie je lacná záležitosť.

Obrázok znázorňuje koncept celoeurópskeho systému overovania pravosti liekov, ktorého súčasťou je aj SK NMVS:

Koncept riešenia paneurópskeho systému overovania originality liekov v lekárňach

inovatívna liečba

aj pre slovenských pacientov

„Usilujeme sa o rovnaký a transparentný prístup k inovatívnej liečbe pre všetkých pacientov.“

Katarína Slezáková, výkonná riaditeľka Asociácie inovatívneho farmaceutického priemyslu

Na pokroky v liečbe a úlohu inovatívnych farmaceutických spoločností v slovenskom zdravotníctve sme sa spýtali Kataríny Slezákovovej, výkonnej riaditeľky Asociácie inovatívneho farmaceutického priemyslu (AIFP).

Za posledné roky došlo k veľkému posunu v diagnostike a liečbe mnohých ochorení. Môžeme hovoriť o revolúcii v inováciách vo farmaceutickom priemysle?

Určite áno. Uplynulých 50 rokov prinieslo množstvo vedeckých objavov, vďaka ktorým sa nám úspešne darí posúvať hranice boja s chorobami. Kým v minulosti znamenala diagnóza HIV ortieľ smrti, dnes môže pacient vďaka liečbe prežiť ďalšie roky bez symptómov. Mnohí onkologickí pacienti prežívajú s ochorením roky a nie mesiace, ako tomu bolo v minulosti... Inovatívne lieky prinášajú novú nádej na vyliečenie, predĺženie či skvalitnenie života pacientov s chorobami, na ktoré doposiaľ neexistovala vhodná liečba.

Zastávate post výkonnej riaditeľky v Asociácii inovatívneho farmaceutického priemyslu (AIFP). O akej inštitúcii je reč a v čom spočíva jej úloha?

AIFP vznikla v novembri 2013 a je priamo prepojená s Európskou federáciou inovatívneho farmaceutického priemyslu (EFPIA). V súčasnosti máme 31 členov, ktorými sú výrobcovia originálnych liečiv. Hlavným princípom je etický kódex transparentného zverejňovania hodnôt. Chceme zvyšovať kvalitu slovenského zdravotníctva, byť partnerom vo všetkých oblastiach zdravotníckeho systému, podporovať vzdelávanie a zlepšovať podmienky pre prístup slovenských pacientov k inovatívnym liekom.

Farmaceutický priemysel je často kritizovaný. Mnohí nadobúdajú pocit, že v oblasti výskumu sa na Slovensku toho veľa nerobí. Aká je realita?

Inovatívne farmaceutické spoločnosti investujú do výskumu a vývoja niekoľkonásobne viac zdrojov ako iné priemyselné odvetvia. Na Slovensku predstavuje hodnota investícií za rok 2016 viac ako 34 miliónov EUR ročne. Priemerné výdavky na jednu spoločnosť, ktorá vykonáva výskum, sú tak viac ako 2 milióny EUR. V roku 2016 prebehlo u nás 195 klinických štúdií v rôznych terapeutických oblastiach, a to najmä v oblasti srdcovo-cievnych, pľúcnych ochorení, v diabetológii, neurológii a onkológii. Toho roku sa do klinických skúšaní zapojilo celkom 9 256 ľudí, najviac v oblasti kardiovaskulárnych chorôb, ktoré sú aj hlavnou príčinou úmrtí Slovákov. V susednej Českej republike sa do štúdií zapojí takmer 3-násobne viac pacientov ako u nás. Snažíme sa preto pomôcť vytvárať také podmienky, aby sa aj na Slovensku vykonávalo viac klinických skúšaní s pridanou hodnotou pre pacientov.

Vývoj nových liekov je podľa vašich slov finančne dosť náročný. Prečo by sme teda mali podporovať realizáciu takýchto výskumov u nás? Nie je ekonomicky výhodnejšie prenechať tieto aktivity na iné, bohatšie krajiny?

Vývoj jedného lieku je drahý. Priemerné náklady dosahujú až 2 miliardy USD. Pre mnohých ťažko chorých pacientov je účasť v klinickom skúšaní poslednou nádejou ako sa dostať k novej liečbe, ku ktorej by inak nemali prístup. Liečba a zdravotná starostlivosť poskytnutá v rámci klinického skúšania je výhradne financovaná zadávateľom štúdie, teda výrobcom. Pre spoločnosť predstavujú klinické skúšania zahraničné investície do výskumu, zvyšovanie kvalifikácie našich lekárov, možnosť zapojiť sa do medzinárodných projektov, ako aj úsporu nákladov na liečbu a vyšetrenia pacientov.

Ako prebieha výskum a vývoj nového lieku?

Klinické skúšanie má prísne pravidlá, keďže ide o výskum liekov na dobrovoľníkoch. Bezpečnosť je preto na prvom mieste. Na začiatku klinického skúšania je laboratórne testovanie, ktoré trvá aj niekoľko rokov. Ak je za toto obdobie preukázaná bezpečnosť lieku, otestuje sa v prvej niekoľkomesačnej fáze na desiatkach ľudí. V druhej fáze sa testujú nežiaduce účinky na stovkách ľudí a nakoniec v tretej fáze účinnosť a dávkovanie lieku na tisíckach ľudí. Len lieky, ktoré prešli všetkými fázami klinického skúšania a sú zároveň účinné aj bezpečné, môžu byť registrované. Pokým sa nový liek uvedie na trh, prejde 12 až 13 rokov.

Uplynulé roky priniesli množstvo objavov a pokrokov v liečbe. Môžeme očakávať nové, prelomové terapie aj v budúcnosti?

Uplynulé roky nás naučili lepšie chápať molekulárny základ chorôb. Dnes už napríklad vieme, že to, čomu sa kedysi hovorilo choroba krvi, je v skutočnosti niekoľko typov lymfómov a leukémie. Kým sme pred 60 rokmi poznali len pojem choroba krvi, pred 50 rokmi sme rozlišovali dve skupiny tohto ochorenia – leukémiu a lymfóm. Pred 40 rokmi sme tieto dve skupiny rozmenili na 5 typov – chronická leukémia, akútna leukémia, pred-leukémia, indolentný lymfóm a agresívny lymfóm. V súčasnosti už rozlišujeme 40 jedinečných typov leukémie a 50 jedinečných typov lymfómov, čo nám umožňuje liečiť tieto ochorenia cielenejšie. Budúcnosť liečby smeruje k personalizácii, teda liečbe šitej na mieru pacientom tak, aby bola čo najúčinnnejšia. Chceme sa každý deň usilovať o to, aby sa aj pacienti na Slovensku mohli dostať k novým a účinnejším typom liečby.

Z každých 25 tisíc látok sa z laboratória do klinického testovania na ľuďoch dostane iba 25 liekov a z nich len 5 na trh...

„Farmaceutický priemysel v súčasnosti vyvíja viac než 7 000 nových liekov. Len na Slovensku investuje do klinického výskumu 34 miliónov eur ročne.“

Farmaceuti UK sa učia o liečbe budúcnosti

Od septembra minulého roku sa o liečbe budúcnosti dozvedajú aj študenti farmácie z Univerzity Komenského. Asociácia inovatívneho farmaceutického priemyslu (AIFP) v spolupráci s odbornými lekármi prináša študentom v rámci nového predmetu poznatky priamo z praxe.

„V súčasnosti pociťuje celá spoločnosť potrebu intenzívnejšieho prepájania vzdelávania a praxe. Týmto krokom spolu s AIFP túto potrebu naplňame zmysluplne a dávame našim študentom veľkú príležitosť získať neoceniteľné poznatky od rozhodujúcich expertov z reálneho prostredia,“ uviedol prof. PharmDr. Ján Klimas, PhD., MPH, z Farmaceutickej fakulty UK.

Európska federácia farmaceutického priemyslu a asociácií (EFPIA) realizuje kampaň s cieľom priblížiť prínos a vývoj novej liečby budúcnosti, a to nielen širokej verejnosti, ale aj študentom. Súčasťou projektu sú aj vybrané európske univerzity najvyššej úrovne. V susednej Českej republike získala túto poctu Karlova univerzita v Prahe, u nás je to práve naša univerzita.

„Teší nás, že Univerzita Komenského bola vybraná na realizáciu tohto unikátneho projektu. Samozrejme, vnímame to aj ako veľký záväzok. Rozhodne je to však ďalší príklad našej profilácie ako modernej výskumnej inštitúcie. Vďaka spolupráci našej Farmaceutickej fakulty UK s AIFP sa inovácie stali bežnou súčasťou výučby farmaceutov,“ hovorí prof. RNDr. Karol Mičieta, PhD., rektor UK.

čo nám priniesli inovácie v liečbe za posledných 50 rokov

Rakovina krvi

Kedysi: V roku 1999 len 3 z 5 pacientov prežili ďalších 5 rokov s touto diagnózou. Museli podstúpiť vysokorizikóvu transplantáciu kostnej drene alebo každodenné injekcie s množstvom nežiaducich účinkov.

Dnes: Pacient môže užívať každý deň tabletku, vďaka čomu má šancu, že sa ochorenie zmierni alebo vylieči pri relatívne malých nežiaducich účinkoch.

Alzheimerova choroba

Kedysi: Pred rokom 1994 neboli na Alzheimerovu chorobu žiadne lieky.

Dnes: Sú dostupné 3 rôzne skupiny liekov, ktoré pomáhajú liečiť príznaky a spomaľujú napredovanie choroby.

Vysoký cholesterol

Kedysi: V 70-tych rokoch neexistoval žiadny účinný spôsob ako znížiť cholesterol. K dispozícii bol iba liek, ktorý pacienti prirovnávali k piesku a predpisoval sa len v najťažších prípadoch.

Dnes: Milióny ľudí majú cholesterol pod kontrolou vďaka užívaniu jednej tabletky denne.

Detská obrna

Kedysi: V 50-tych rokoch bola detská obrna postrachom. Len počas jedného leta bolo zistených 60 000 ochorení u detí. Nikto nevedel, ako chorobe predchádzať alebo ju liečiť.

Dnes: Do piatich rokov od zavedenia vakcíny v roku 1954 prestala byť detská obrna postrachom pre deti a ich rodičov. Zostáva len vzdialenou spomienkou.

Interakcie

vybraných antibiotík/chemoterapeutík a ich manažment

Antibakteriálne liečivá predstavujú po kardio-
vaskulárnych liečivách tretiu najfrekvencovanejšiu
predpisovanú skupinu liečiv. Častosť ich používania
vytvára predpoklad ich súčasného podávania
s liečivami všetkých farmakodynamických skupín.
V publikovanom článku sa venujeme interakciám
vybraných antibiotík a chemoterapeutík zo skupiny
makrolidov, chinolónov a tetracyklínov. Oproti
betalaktámovým a aminoglykozidovým antibiotikám,
majú tieto antiinfekčné liečivá oveľa vyšší interakčný
potenciál. Vstupujú do interakcií na úrovni absorpcie,
vylučovania a najmä na úrovni metabolizmu cez
cytochróm P 450 a jeho izoenzýmy. Riziko vzniku
interakcií je vyššie u polymorbidných pacientov, ktorí
sa liečia na chronické ochorenia (napr. epilepsia,
srdcové zlyhanie, diabetes mellitus, dysrytmia,
poruchy zrážania krvi, depresia, CHOCHP).

PharmDr. Mária Göbbová, PhD.
klinická farmaceutka,
hlavná odborníčka pre odbor
klinická farmácia, MZ SR
vedecká sekretárka Sekcie klinickej
farmácie, SFS, o.z. SLS

1. INTERAKCIE MAKROLIDOVÝCH ANTIBIOTÍK

Erytromycín (ERY) je najsilnejší inhibítor CYP 3A4, CYP 1A2.
Klaritromycín (KLA), **roxitromycín (ROX)** majú slabší
interakčný potenciál.

Azitromycín (AZI) má najnižší interakčný potenciál.
V dôsledku interakcií zvyčajne dochádza k zvýšeniu hladín
liekov a môže viesť k prejavom toxicity.

erytromycín, klaritromycín + potrava = oneskorenie
dosiahnutia požadovanej koncentrácie

- mechanizmus interakcie: spomalenie absorpcie
- manažment interakcie: časový odstup: 2 h pred jedlom
alebo 2 h po jedle

erytromycín + alkohol = ↓ účinok ERY

- mechanizmus interakcie: spomalené vyprázdňovanie
žalúdka
- manažment interakcie: nepiť alkohol!

erytromycín, klaritromycín, azitromycín

+ p. antikoagulanciá! = ↑ riziko krvácania

- mechanizmus interakcie: ↓ klírens warfarínu
- manažment interakcie: vyhnúť sa kombinácii,
monitoring protrombínového času, úprava dávky

**erytromycín + blokátory kalciových kanálov, klozapín,
kyselina valproová, metylprednisolon, bromokryptín**
= ↑ účinku liečiv, NÚL

- mechanizmus interakcie: inhibícia metabolizmu
- manažment interakcie: zvoliť alternatívnu ATB terapiu
(azitromycín), úprava dávky

erytromycín, klaritromycín, roxitromycín

+ benzodiazepíny! = ↑ CNS depresia, ↑ účinok

+ karbamazepín!! = ↑ toxicosť karbamazepínu

+ buspirón! = ↑ účinok

+ námeľové alkaloidy!! = NÚL – ergotizmus

+ SSRI = serotonínový syndróm

- mechanizmus interakcie: inhibícia metabolizmu
uvedených súčasne podávaných liekov
- manažment interakcie: alternatívna ATB terapia, TDM,
monitoring NÚL, úprava dávky

erytromycín, klaritromycín, roxitromycín + digoxín!

= ↑ účinku digoxínu, NÚL, toxicity aj po niekoľkých
týždňoch

- mechanizmus interakcie: inhibujú renálnu tubulárnu
exkréciu sprostredkovanú P-glykoproteínom
- manažment interakcie: TDM digoxínu, úprava dávky

erytromycín, klaritromycín, azitromycín + statíny!

= myopatia, rabdomyolýza, u niekoľkých pacientov sa
vyskytla svalová bolesť, slabosť

- mechanizmus interakcie: inhibícia metabolizmu
- manažment interakcie: alternatívna ATB terapia

erytromycín, klaritromycín, azitromycín, roxitromycín

+ cyklosporín, takrolimus! = ↑ nefrotoxickosti
a ostatných NÚL

- mechanizmus interakcie: interferencia s metabolizmom
imunosupresív, rýchlosť a rozsah absorpcie
cyklosporínu
- manažment interakcie: alternatívna terapia, TDM
cyklosporínu, takrolimusu, monitoring obličkových
funkcií, úprava dávky

erytromycín, klaritromycín, azitromycín, + teofylín!

= ↑ toxicosti, NÚL

- mechanizmus interakcie: inhibícia metabolizmu
- manažment interakcie: alternatívna ATB terapia, TDM
teofylínu, úprava dávky

2. INTERAKCIE TETRACYKLÍNŮV

Interakcie tetracyklínov (TTC) s inými liečivami sú
väčšinou na podklade farmakokinetiky, časté pri absorpcii,
menej časté na úrovni metabolizmu.

**TTC + bivalentné ióny (Al, Bi, Ca, Fe, Mg, Zn), potrava
(s obsahom kalcia – mlieko, mliečne výrobky),
kolestipol!** = ↓ antimikrobiálneho účinku, zlyhanie terapie

- mechanizmus interakcie: ↓ absorpcia, tvorba chelátov
- manažment interakcie: doxycyklín má nižšiu afinitu ku
kalciu, absorpcia je menej ovplyvnená jedlom, vyhnúť
sa mliečnej potrave, ak to nie je možné: užiť TTC 2 h
po požití mlieka, mliečnych výrobkov a preparátov železa

TTC + digoxín!! = toxicosť aj niekoľko mesiacov po
ukončení terapie (u 10 % pacientov)

- mechanizmus interakcie: potlačenie gastrointestinálnej
flóry zodpovednej za intraluminálny metabolizmus
digoxínu
- manažment interakcie: TDM digoxínu, úprava dávky

TTC + warfarín = ↑ antikoagulačného účinku

- mechanizmus interakcie: zmeny črevnej mikroflóry,
ovplyvnenie produkcie vitamínu K
- manažment interakcie: monitoring pacienta, kontrola INR

TTC

+ inzulín = hypoglykémia = ↑ odpoveď na inzulín

+ alkohol chronickí užívatelia! = ↑ klírens TTC

+ alkohol akútne užitie = ↑ absorpcia

+ nefrotoxické liečivá, metoxyfluran!! =

↑ nefrotoxickosť

- mechanizmus interakcie: indukcia metabolizmu
metoxyfluranu a ↓ exkrécia toxických metabolitov
- + metotrexát** = útlm kostnej drene
- + karbamazepín, fenytoín** = ↓ účinku TTC
- mechanizmus interakcie: indukcia metabolizmu

+ látky alkalizujúce moč = ↑ exkrécie obličkami

- manažment interakcií: alternatívna antibiotická liečba,
nekombinovať s alkoholom!

3. INTERAKCIE CHINOLÓNOVÝCH CHEMOTERAPEUTÍK

Chinolónové chemoterapeutiká sú inhibitory izoenzýmov
CYP1A2 a CYP3A4.

**chinolóny + antacidá (Al, Mg), preparáty s Fe,
enterálna výživa s obsahom kationov, mliečne
výrobky, sukralfát!** = ↓ účinku chinolónov

- mechanizmus interakcie: ↓ absorpcia
- manažment interakcie: vyhnúť sa kombinácii, antacidá
podať 6 h pred podaním chinolónov alebo 2 h po podaní

ciprofloxacín, norfloxacín + teofylín! = ↑ toxicosť
teofylínu (krče, nauzea, iritabilita)

- mechanizmus interakcie: inhibícia metabolizmu
(CYP1A2) teofylínu
- manažment interakcie: alternatívna terapia: ofloxacín,
levofloxacín, TDM teofylínu, úprava dávky

chinolóny + cyklosporín! = ↑ nefrotoxickosti

- mechanizmus interakcie: inhibícia metabolizmu CYP3A4
- manažment interakcie: alternatívna terapia, TDM
cyklosporínu, úprava dávky

**ciprofloxacín, norfloxacín + olanzapín, klozapín,
ropinirol**

- mechanizmus interakcie: inhibícia metabolizmu
(CYP1A2)
- manažment interakcie: alternatívna terapia
(levofloxacín), monitoring klinickej odpovede, úprava
dávky

ciprofloxacín, norfloxacín + diazepam = ↑ účinku

- mechanizmus interakcie: inhibícia metabolizmu, väzba
na GABA receptory
- manažment interakcie: alternatívna terapia (levofloxacín),
monitoring klinickej odpovede, úprava dávky

**levofloxacín, sparfloxacín, grepafloxacín, gatifloxacín
+ TCA, fenotiazíny, erytromycín, chinidín, amiodaron,
prokainamid!!** = srdcové dysrhythmie, predĺženie QT
intervalu

- mechanizmus interakcie: neznámy
- manažment interakcie: kontraindikovaná kombinácia,
použitie iných chinolónov

ciprofloxacín + tizanidín = ↑ koncentrácie tizanidínu,
zosilnený hypotenzný a sedatívny účinok

- manažment interakcie: kontraindikovaná kombinácia

Použitá literatúra:

1. MAGULOVÁ, L., BOŽEKOVÁ, L., KRIŠKA, M. a kol. Interakcie
liečiv v klinickej praxi. 2nd ed., Bratislava, Slovak Academic Press
2004: 333 s.
2. TATRO, D. S. a kol. Drug Interaction Facts 2008. St. Louis:
Wolters Kluwer Comp. 2013: 2249 s.
3. Databáza MICROMEDEX © Copyright IBM Corporation 2018,
www.micromedexsolution.com

LEKÁREŇ – návod na aktiváciu mobilnej aplikácie VŠZP

POISTENEC

1. stiahne si do svojho telefónu mobilnú aplikáciu VŠZP a zaregistruje sa

2. zvolí si možnosť aktivácie v lekárni a zobrazí si zoznam lekární, v ktorých je možné si aplikáciu aktivovať

3. po stlačení tlačidla „DALEJ“ v mobilnej aplikácii sa mu zobrazí čiarový kód

LEKÁREŇ

4. overí totožnosť poistenca, ktorý sa identifikuje občianskym preukazom

5. cez funkčnosť eRecept načíta čiarový kód z obrazovky mobilného telefónu poistenca

6. zobrazí sa informácia o úspešnosti aktivácie

MOBILNÁ APLIKÁCIA
ODOMKNUTÁ

Prehľad o funkciách služby

Mobilná aplikácia v lekárni

Už od októbra 2017 môžu poistenci VŠZP využívať mobilnú aplikáciu. Môžu tak mať v telefóne SOS kartu, preukaz poistenca aj všetky informácie o liekoch, zdravotných výkonoch a preventívnych prehliadkach seba aj svojich detí.

VŠZP neustále rozširuje svoje služby. Od mája 2018 má pre svojich poistencov dostupné tieto funkcionality:

- zobrazenie elektronického receptu priamo v aplikácii
- vyhľadanie lekární, pohotovostí, ambulancií aj s otváracími/ordinačnými hodinami,
- pripomienky,
- možnosť reklamovať zdravotnú starostlivosť,
- možnosť pridať si dieťa a mať tak informácie o jeho zdraví priamo v aplikácii.

Svojim poistencom chce takto zdravotná poisťovňa ponúknuť atraktívny a dostupný spôsob, ako si jednoducho a rýchlo odomknúť mobilnú aplikáciu VŠZP. Preto je sprístupnená možnosť aktivovať si aplikáciu priamo v lekárni.

Ak má lekáreň záujem umožniť aktivovať si aplikáciu, stačí kontaktovať príslušný regionálny tím vzťahových manažérov na mailových adresách, ktoré sú uverejnené na www.vszp.sk. Po následnej komunikácii uvedenú službu VŠZP lekárni sprístupní a doplní ju do zoznamu lekární, v ktorých je možné si aplikáciu aktivovať.

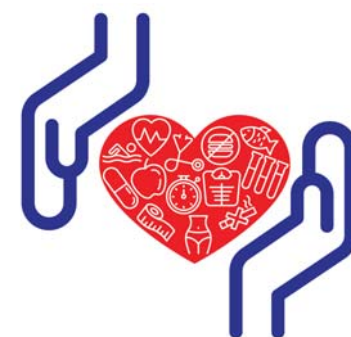
Lekáreň sa tak stane viditeľnejšou pre poistencov VŠZP.

„Aktivácia aplikácie v lekárni využíva funkcionality eReceptu v softvéri lekárne bez ďalšej potreby zasahovať do softvéru alebo nutnosti jeho aktualizácie.“

Podľa informácií Ing. Viktórie Vasilenkovej, vedúcej referátu komunikácie a hovorkyne VŠZP, aktuálne túto službu ponúka **približne 500 lekární na Slovensku**. K aktivácii mobilnej aplikácie VŠZP v lekárni dochádza v zúčastnených lekárňach denne.

MEDIUM 03 2018
produkt do vašej lekárne

**Spolu chránime
vaše srdcia**

„ABY SA MILIÓNY ĽUDÍ
LEPŠIE STARALI O SVOJE ZDRAVIE.“

svetový DEŇ SRDCA

28. september 2018

Posledná septembrová sobota patrí už každoročne Svetovému dňu srdca.

Podľa zistení Svetovej federácie srdca sú práve kardiovaskulárne ochorenia hlavnou príčinou úmrtí na celom svete.

VÄČŠINA PACIENTOV SI NEVIE SPRÁVNE ZMERAŤ TLAK

Počas prieskumu vo Veľkej Británii a Taliansku v roku 2014* bolo zistené, že až 1 z 3 ľudí si meria tlak nesprávne z dôvodu podcenenia správneho nasadenia manžety na pažu. Štandardné manžety musia byť umiestnené presne proti tepne na hornej časti paže. Preto sa odporúča používať klinicky overené tlakomery s tzv. Intelli manžetou, ktorá má snímaciu plochu okolo celej paže, vďaka čomu je prakticky nemožné jej nežiaduce otočenie a výsledky sú vždy presné. Tieto odporúčania potvrdzuje aj kardiológ Michal Vráblík: „Domáce merania sa musia vykonávať podľa jasných pravidiel a správne, inak môžu výsledky pacienta skôr stresovať a situáciu zhoršovať. Nevyhnutným predpokladom je použitie kvalitných tlakomerov ideálne vybavených Intelli manžetou, napr. **OMRON M7 Intelli IT**, na výsledky meraní ktorých sa možno spoľahnúť.“

využime tento deň
na ukážku merania
krvného tlaku
pre našich pacientov

Na Slovensku pripadá tento rok Deň srdca na piatok 28. septembra. Deň srdca je každoročne organizovaný Svetovou federáciou srdca a Svetovou zdravotníckou organizáciou už od roku 2000.

PREČO SA PRIDAŤ K SVETOVÉMU DŇU SRDCA?

Prejedanie, nedostatok pohybu, nezdravé stravovanie, vysoký krvný tlak a vysoká hladina cholesterolu sú faktory, ktoré spôsobujú srdcové ochorenia. Posolstvom Svetového dňa srdca je ukázať, že srdcovým chorobám sa dá predchádzať. Cieľom je zlepšiť povedomie o prevencii a možných rizikách spojených s nedodržiavaním zdravého životného štýlu, čo je veľmi dôležité najmä dnes – v čase, keď neustále stúpa počet detí trpiacich obezitou. V tento deň prebiehajú na rôznych miestach po celom svete akcie na podporu boja proti srdcovým ochoreniam, ako sú bežecké aktivity, zdravotné prehliadky, prednášky či výstavy.

*Omron market research data in U.K. and Italy by Perleberg, 2014

FARMACEUT JAKUB RADÍ!

Všetky důležité informace, které by mal vedieť každý moderný farmaceut, nájdete na jednom mieste

 www.facebook.com/modernyfarmaceut

Kašeľ a asistovaná liečba v lekárni

Z pohľadu lekárnik je kašeľ nešpecifickým príznakom, vzhľadom na to, že diagnostika sa sústreďuje na rozhovor s pacientom. Medzi základne informácie, ktoré potrebuje lekárnik pri dispenzačnej práci poznať, je:

- Dĺžka trvania kašľa – akútny, subakútny, chronicky, recidivujúci.
- Druh kašľa – suchý/produktívny, zachvatovitý.
- Prítomnosť iných symptómov ochorenia.
- Doplňujúce otázky položené pacientovi s kašľom, ktoré môžu napomôcť:
 - Aký bol/je začiatok kašľa?
 - (náhly, pozvoľný, najprv nádcha, potom kašeľ)
 - Opakuje sa kašeľ vzhľadom na opakujúce sa miesto, ročné obdobie, stres, potraviny?
 - Súvisí kašeľ s fyzickou aktivitou, záťažou? (počas/po záťaži)
 - Fajčíte, alebo pracujete v prostredí, kde sa fajčí (pasívne fajčenie)?
 - Pracujete v prašnom prostredí?
 - Výskyt astmy, alergie v rodine?
 - Užívate nejaké lieky na kašeľ?
 - Užívate nejaké lieky?

VAROVNÉ PRÍZNAKY A KAŠEĽ

- vykašliavanie krvi, spenená ružová krv, bolesť na hrudi
- hnisavé spútum
- kašeľ v noci, edémy, úbytok hmotnosti
- štekavý kašeľ
- somársky kašeľ (pripomína hĺkanie somára)
- bolesť na hrudi, vykašliavanie krvi, chudnutie
- bolesť na hrudi
- dušnosť, sezónny kašeľ, záchvaty
- dušnosť v ľahu
- horúčka, vyčerpanosť
- palivá bolesť za hrudnou kosťou, produktívny kašeľ/dráždivý kašeľ

MOŽNÁ PRÍČINA

- pľúcna embólia
- infekčné ochorenia
- kardiovaskulárne ochorenia
- laringitída
- pertussis
- nádorové ochorenie
- pleuritída, pneumónia
- astma bronchiale, CHOCHP
- pľúcny edém, srdcové zlyhávanie
- infekcie dýchacích ciest
- gastroezofágový reflux

Pacientov je nutné nasmerovať na lekárske vyšetrenie, ak sa jedná o subakútny, chronický a perzistujúci kašeľ. Opatrnosť je na mieste u tehotných a dojčiacich žien, pacientov s ďalšími chronickými ochoreniami (KVS, astma bronchiale, poruchami imunity atď.)

U detí do 6 mesiacov sa samoliečba neodporúča. Taktiež u detí do 6 rokov by terapia mala byť vedená pediatrom a liečba by nemala byť svojvoľná.

Farmakoterapeutické riešenia podľa symptomatológie

1. Suchý dráždivý kašeľ
Bez produkcie hlienov
Prekrvená sliznica, opuch
Môže prejsť do produktívneho
Obťažuje, vysiluje
Sprevádza počiatkové štádiá
bronchitídy, astmy, alergie
Môže byť prejavom užívania ACE
inhibítorov	DIFERENCIÁLNA DIAGNOSTIKA
kauzálna liečba
ANTITUSIKÁ
2. Chrapľavý, štekavý, hrubý kašeľ
Obťažuje, vysiluje
Zastretý hlas
Dušnosť pri vírusových infektoch
Sprevádza laryngitídy, laringotracheitídy	DIFERENCIÁLNA DIAGNOSTIKA
dospelí: ANTITUSIKÁ, krátkodobo
GLUKOKORTIKOIDY
deti: liečba laryngitídy
3. Záchvatovitý kašeľ
Aj ponámahový kašeľ
Obťažuje, vysiluje
Často spojený so sťaženým dýchaním
Často jediný príznak astmy
Zvyčajne v noci, po námahe, po strete
s alergénom	DIFERENCIÁLNA DIAGNOSTIKA –
astma, pertussis
vyšetrenie u alergológa,
pneumológa
BRONCHODILATANCIA
PROTIZÁPALOVÉ LIEČIVÁ
H1 antihistaminiká – ak je príčina
alergia
4. Vlhký, produktívny kašeľ
Produkcia hlienu
Prejav rinofaryngitídy, rinosinusitídy,
neskoršia fáza bronchitídy
CHOCHP, TBC, cystická fibróza	DIFERENCIÁLNA DIAGNOSTIKA
kauzálna liečba
+ EXPEKTORACIÁ
– podporiť vykašliavanie
– upraviť množstvo hlienu
– zlepšiť mukociliárny klírens

Antitusiká

Symptomatická liečba suchého, dráždivého kašľa tlmením v jednotlivých miestach reflexného oblúka kašľa. Tak ako pri podávaní expektorancií je potrebné nájsť a liečiť kauzálnu príčinu. Antitusiká možno rozdeliť:

1. Opioidné antitusiká – (kodeinového typu): pôsobia hlavne centrálné, v predĺženej mieche. Pri podávaní treba byť opatrný, spôsobujú útlm dychového centra, spomaľujú riasinkový epitel a znižujú aktivitu bronchiálnych žliaz.
2. Nekodeinové antitusiká: netlmia dychové centrum, nie sú návykové.

Rastlinné extrakty

K prírodným antitusikám možno zaradiť rastlinné slizové drogy. Slizy vo všeobecnosti zvlhčujú sliznicu a znižujú tak dráždivosť ku kašľu. Niektoré slizové drogy však aj stimulujú tvorbu hlienov a rozširujú priedušky.

Kombinované preparáty expektorancií a antitusík

Aj keď je kombinované užívanie antitusík a expektorancií v relatívnej kontraindikácii s princípmi medicíny založenej na dôkazoch, na trhu sú dostupné preparáty, ktoré tieto liečivá kombinujú. Klinické sledovanie a prax ukazuje, že za určitých okolností môže byť podávanie kombinovaných preparátov výhodné, používanie týchto preparátov sa uplatňuje predovšetkým v pediatrii. Kombinácie: Butamirát + guaifenezín (sir, gtt, tbl); Saponíny + silice + kodeín (gtt)

MEDIUM 03 2018
odborné poradenstvo

Doplňkový sortiment

Prípravky na odvykanie od fajčenia – v prípade fajčiarov je minimálne vhodné obmedziť fajčenie počas doby, kedy je prítomný kašeľ.
Vinentka – na pitie, inhaláciu.
Čaje – rastlinné drogy s obsahom saponínov, slizov a silíc, prípadne čajové zmesi.
Masti s obsahom silíc a eterických olejov určené na potieranie na hrudi. Môžu obsahovať mäťovú, levanduľovú, eukalyptovú silicu, gáfor. Určené na potieranie na hrudi a chrbte.

Bližšie informácie ako sa zapojiť do bezplatných AD testov Vaša Lekáreň získate na:
macejko.marek@vasalek.sk alebo
[facebook.com/modernyfarmaceut](https://www.facebook.com/modernyfarmaceut)

V prípade záujmu nás neváhajte kontaktovať.

Biotrue™ multi-purpose solution:
Bio-inšpirovaný roztok starostlivosti
o kontaktné šošovky

revolučný produkt

STAROSTLIVOSTI O KONTAKTNÉ ŠOŠOVKY

BAUSCH + LOMB

Biotrue™ – prelomový viacúčelový roztok starostlivosti o kontaktné šošovky, ktorého zloženie je inšpirované fyziológiou nášho videnia. V tomto unikátnom koncepte starostlivosti o šošovky je viacúčelový roztok Biotrue™ navrhnutý tak, že pôsobí ako naše oči, a to vďaka trom bio-inšpirovaným inováciám. Takto pomáha kontaktným šošovkám, aby zostali čisté a zvlhčené v priebehu celého dňa a zároveň poskytujú špičkovú úroveň dezinfekcie.

Biotrue™, prvý roztok starostlivosti o šošovky, ktorý bol vyvinutý výskumníkmi spoločnosti B+L, v sebe zahŕňa tri bio-inšpirované inovácie:

hodnota pH, ktorá je rovnaká ako u zdravých slz¹,
čo prispieva k pohodlnému vloženiu kontaktnej šošovky do oka

roztok obsahuje hyaluronan,

prírodné očné lubrikačné činidlo, ktoré zostáva na šošovkách až 20 hodín² a napomáha im zostať zvlhčenými a pohodlnými od prvého okamihu až do konca dňa.^{2,3}

produkt udržiava aktivitu prospešných proteínov,

ktoré sa nachádzajú v zdravých slzách a pomáhajú udržať šošovky čisté a priehľadné. Biotrue™ taktiež chráni zdravie očí tým, že odstraňuje mikroorganizmy a baktérie, ako je napríklad obávaná MRSA.^{4,5}

Biotrue™ viacúčelový roztok je predávaný v priehľadnej fľaške, ktorá dovoľuje užívateľovi kontrolovať množstvo zostávajúceho roztoku, a je k dispozícii v balení 60 ml a 360 ml. Viac informácií o tejto novinke je k dispozícii na: www.biotrue.eu.

Biotrue™ je aktuálna novinka v produktovom portfóliu starostlivosti o kontaktné šošovky spoločnosti Bausch + Lomb, ktoré zahŕňa aj roztoky ReNu® Multi-Purpose Solution a ReNu MultiPlus® Multi-Purpose Solution.

Referencie :

¹ Yamada M et al. Current Eye Research, 1997; 16:5, 482-486.

² Results of in vitro study performed to evaluate the rate of release of hyaluronan from both traditional hydrogel (Bausch + Lomb SofLens®38 contact lenses, SofLens For Astigmatism lenses, and Vistakon ACUVUE 2) and silicone hydrogel contact lenses (Bausch + Lomb PureVision® contact lenses, Vistakon ACUVUE Oasys, Vistakon ACUVUE Advance, CIBA O2OPTIX, CIBA Night & Day, and CooperVision Biofinity) over a 20-hour time period.

³ Lerner L et al. Hyaluronan and CD44 in the human cornea and limbal conjunctiva: Letter to the editor. Exp Eye Res 1998;67:481-4

⁴ Data on file 2009 Evaluation of Lysozyme of Biotrue Versus Competitive Multi-Purpose Solutions for Soft Contact Lenses

⁵ Data on file 2009. ISO/FDA Stand Alone Procedure for Disinfecting Products of BPZ02 Multi-Purpose Solution With and Without Organic Soil

MEDIUM 03 2018
produkt do vašej lekárne

starostlivosť o nohy a chodidlá

Firma CHEMEK laboratoře spol. s r. o. vznikla v roku 1992.

Spoločnosť sa špecializuje na výrobu kozmetiky zameranej na starostlivosť o nohy. V súčasnosti je jedinou firmou v Českej republike, ktorá svoje výrobky výhradne zameriava na starostlivosť o túto časť ľudského tela.

1) TOP GOLD Mykos 130 (silná starostlivosť o nechty pri ohrození plesňami 1 x 20 ml)
Intenzívna starostlivosť o nechty s protiplesňovými zložkami prírodného pôvodu, posilňuje odolnosť proti napadnutiu plesňami, pôsobí proti plesni a napomáha zlepšovať stav nechto.

2) TOP GOLD Deodorant s chlorofylom + Tea Tree Oil (sprej 1 x 150 g)
Deodorant napomáha obmedzovať potenie, dezodoračné prísady pohlčujú aktívne pachy okamžite po aplikácii.

3) TOP GOLD Deo s nechtíkom a šalviou + Tea Tree Oil (sprej 1 x 150 g)
Sprej napomáha obmedzovať potenie, dezodoračné prísady aktívne pohlčujú pachy okamžite po aplikácii.

4) TOP GOLD Deodorant s arnikou + Tea Tree Oil (sprej 1 x 150 g)
Deodorant – antiperspirant určený na nohy s nadmernou potivosťou.

5) TOP GOLD Deo antimikrobiálny sprej do obuvi a na nohy (1 x 150 g alebo 1 x 500 ml)
Používa sa na efektívne odstránenie zápachu nôh a obuvi, napomáha ochrane proti napadnutiu plesňami, kvasinkami a baktériami.

Kompletnú ponuku produktov a podrobnejšie informácie o našej spoločnosti nájdete na stránke www.chemek.cz. Obchodné zastúpenie v Slovenskej republike zabezpečuje firma Mediciman s. r. o.

Chemek
laboratoře, spol. s r. o.

NOVINKY V SORTIMENTE SENI CARE

seni[®]
care

Zmäkčuje, vyhladzuje
a vyživuje jemnú
pokožku rúk. Vytvára
na rukách hodvábnu
ochrannú vrstvu.

Pomáha predchádzať
rohovateniu a praskaniu
pokožky na nohách,
vyživuje, vyhladzuje
a spevňuje.
Neutralizuje zápach nôh.

**Vyživujúci krém
NA RUKY**
75 ml

**Vyživujúci krém
NA NOHY**
75 ml

Močovina (UREA) viaže vodu v pokožke, čím optimalizuje jej zvlhčenie a pružnosť.
Zmäkčuje a premasťuje zrohovatené bunky kože.

Výrobky z línie Seni Care sú dostupné v lekárňach a výdajniach ZP.

viac na seni-sk.sk

MEDIUM 03 2018
charitatívna akcia

Každoročný charitatívny futbalový turnaj hráčov s mentálnym postihnutím sa uskutočnil, ako vždy, v polovici mája v obľúbenej Žiarskej doline. Gólov, smiechu a dobrej nálady na ňom bolo tento rok viac než inokedy. 12. ročníka Seni Cup-u sa totiž zúčastnilo až 16 tímov z celého Slovenska.

SeniCup 2018

ŽIARSKA DOLINA PRASKALA NADŠENÍM PRE ŠPORT A ZÁBAVU

Spolu 96 hráčov – toľko kopačiek futbalové ihrisko v Žiarskej doline ešte nezažilo... Ku každému tímu prirátajme dvoch trénerov a vyše 45 povzbudzujúcich fanúšikov z miestnych Smrečian a Liptovského Hrádku... takže Žiarska dolina praskala vo švíkoch nadšením pre šport a zábavu. Seni Cup totiž nie je len o nejakom pokriku „Do toho...!“. Tí naši fanúšikovia pre svojich futbalistov tancujú, spievajú a oslavujú góly tak, že mexická vlna z ligy majstrov pri nich vyznie zakríknuto. Svoje o tom vie aj každoročný moderátor Rišo Vrablec, ktorý sa nenechal prekvapiť žiadnou spontánnou situáciou, pri ktorej by bežnému komentátorovi zamrzol mikrofón. Hráči súťažili ako o život, žltá karta napriek tomu nepadla. Ale gólov sme narátali dokopy 87. Súťažilo sa v štyroch skupinách a ceny si odniesli Kreativ ZSS Klasov, ktorý sa stal aj absolútnym víťazom turnaja, ďalej CSS Garden Humenné, DSS a SZ Liptovský Hrádok a DSS Ladomerská Vieska.

Medailu dostal každý, pretože u nás je dôležité zúčastniť sa... aj vyhrať. A vyhrávalo sa aj po futbale. Večer totiž všetci účastníci chytili druhý dych na súťaži „Seni Cup má talent“. Tam každý z nás, „neklentov“, pochopí, že šikovnosť, obratnosť a umelecké nadanie nepoznajú hendikep. Kiežby som aj ja vedel robiť premety vo vzduchu ako Marcel z Centra sociálnych služieb Eden v Liptovskom Hrádku či spievať a hrať na klavír tak ako Paťa a Nikolas z CSS Garden Humenné. Ceny boli rozdane, slzy dojatia poutierané a večerná diskotéka DJ Slava ešte dlho dokončovala zábavu. Takýto bol Seni Cup 2018.

Možno riaditeľka jedného zo zariadení pre klientov s mentálnym postihom prehánala, keď mi po slovách o tom, ako si tieto večné deti vážia každú pozornosť, priateľstvo, stretnutie, a keď povedala, že jej klienti sa tešia najviac na dve veci v roku... Vianoce a Seni Cup. A možno neprehánala...

A ja som rád, že patríam do tímu Bella Sk, ktorý takýto turnaj, aj s veľkým príspevím distribučnej spoločnosti MED-ART, organizuje.

Mgr. Radovan Antoš,
obchodný reprezentant Bella Sk

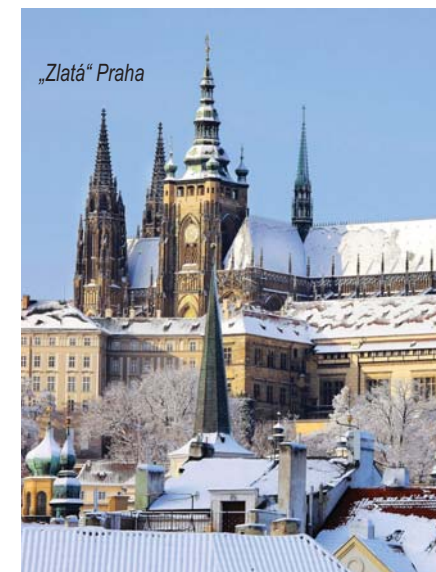
Budapešť ponúka čarovnú atmosféru v každom ročnom období

Veterný mlyn nad vinárskym mestečkom Retz

Viedeň – každý rok rovnaká, no vždy nádherná...

„Zlatá“ Praha

MEDIUM 03 2018
cestovanie

Na cestách na jeseň či v zime...

Gurmánska jeseň? Prečo nie!

MAĎARSKO S VÔŇOU KLOBÁSY

Láka vás vôňa čerstvých klobás a kadejakých iných dobrôt? Tento október vás pozývame na klobásový festival. Nasadnite a užite si s nami trojdňový poznávací zájazd. Prvý deň na vás čaká krátka prehliadka Ostrihomu – spolu navštívime najväčšiu baziliku v Maďarsku – baziliku Sv. Štefana. Presunieme sa do malebného mestečka Szentendre s jedinečnými múzeami a krásnym historickým centrom. Po prechádzke a krátkom individuálnom voľne navštívime jazdecký park Lázár v lokalite Domonvölgy. Na tomto historickom mieste budete mať možnosť zažiť veľkolepé predstavenie oživujúce jazdecké tradície maďarských čikóšov – pastierov dobytky a vychutnáte si vynikajúci maďarský guláš. Nasledujúci deň sa presunieme do Békéscsaby na už spomínaný klobásový festival. Na tomto festivale každoročne súťaží niekoľko stoviek družstiev v príprave tradičnej čabianskej klobásky. Festival dobrého jedla, vína, hudby a bohatého kultúrneho programu. Máte možnosť navštíviť Slovenský dedinský dom – unikátnu farmársku usadlosť a múzeum slovenskej kultúry. Posledný deň na vás čaká prehliadka centra mesta Eger – hrad, bazilika a minaret, ktorý je najväčším a najsevernejším minaretom v Európe. Presunieme sa do mesta Egerszálók, kde liečivá voda stekajúca z kopcov vytvorila terasovité útvary podobné tureckému Pamukkale. Pred návratom domov je pre vás pripravená ešte návšteva kúpeľov a wellness centra.

TEKVICOVÉ RAKÚSKO

Túto jeseň sme si pre vás pripravili niečo špeciálne. Nenechajte si ujsť jedinečnú oslavu jesene na tekvicových slávnostiach. Čaká na vás prehliadka vinárskeho mestečka Retz, kde okrem skvelých zážitkov môžete ochutnať gurmánske špeciality z tekvice od polievok až po múčniky. Celé mestečko je vyzdobené tisíckami osvetlených tekvic a stovkami figúr či masiek. Bohatý sprievodný program plný hier, hudby a zábavy pre dospelých aj deti. Okrem toho vás neminie ochutnávka tradičného vína, môžete tiež nazrieť do pivničného labyrintu dlhého až 20 kilometrov alebo si prezrieť jediný funkčný veterný mlyn Rakúska.

Rok sa pomaly chýli ku koncu... ale naše zájazdy nie. Aj tento rok máme pre vás pripravených niekoľko zaujímavých ponúk na jeseň a zimu.

Po jeseni sme každým dňom bližšie k najkrajšiemu a najčarovnejšiemu obdobiu v roku – k Vianociam. Chcete navštíviť nové miesta a vidieť kultúrne pamiatky skrášlené vianočnou výzdobou? Alebo si len užiť vianočnú atmosféru s priateľmi pri pohárikú medoviny či vareného vína? Máme pre vás jedinečnú ponuku na jedno- a viacdňové adventné zájazdy. Navštívime spolu najkrajšie vianočné trhy v mestách ako Viedeň, Budapešť, Krakow, Salzburg, Mníchov či Praha.

Predvianočnú **Viedeň** navštíví ročne viac ako 3 milióny turistov. Dôvodom, prečo sa sem ľudia každý rok vracajú, je neopakovateľná vianočná atmosféra najväčšieho vianočného trhu pred mestskou radnicou v samotnom srdci Viedne.

V čase adventu máte s nami tiež jedinečnú príležitosť navštíviť pompézu **Budapešť**. Na prehliadke mestom navštívime najvyhľadávanejšie pamiatky a dominanty Budapešti, ale tiež vianočné trhy, ktoré sa stávajú centrom vianočnej pohody.

Určite vás nesklame ani návšteva bývalého hlavného mesta Poľska – **Krakowa**. Na prehliadke mesta uvidíte skvosty ako vrch Wawel s gotickou katedrálou, najväčšie námestie v strednej Európe s gotickými, renesančnými i barokovými budovami – Rynek Główny – práve tu budete mať možnosť navštíviť vianočné mestečko a okúsiť čaro nefalšovaných poľských Vianoc.

Prekrásna „zlatá“ predvianočná **Praha** a podmanivá atmosféra ulíc, námestí, krčmičiek a úžasných pamiatok... Čaká na vás prechádzka mestom – Vyšehrad s Bazilikou sv. Petra a Pavla, cintorinom, malým trhoviskom a rozhľadňou, Václavské námestie s vianočnými trhmi či Staromestské námestie.

V ponuke máme aj trojdňové výlety s neopakovateľnou atmosférou vianočných trhov miest **Mníchov a Salzburg**. Priamo v srdci Mníchova, na námestí Marienplatz, na vás čakajú rozprávkové stánky, v ktorých si každý nájde to svoje. Od všakovakých vianočných dobrôt až po sklenené či slamené ozdoby na vianočný stromček, betlehemy rôznych veľkostí. Pri potulkách mestom budete mať možnosť vidieť známu sochu Bavarie, barokový palác Nymphenburg či jednu z najdôležitejších zbierok starého umenia v Európe – Alte Pinakothek.

december nie je iba o Vianociach...

Neskôr sa presunieme do mesta Salzburg, kde sa hneď pri Salzburkej katedrále koná svetoznámy a najstarší vianočný trh Rakúska – Salzburský vianočný trh. So svojou úžasnou kulisou ponúka svojim návštevníkom horúce pečené gaštany, voňavé vianočné pečivo, varené víno, hodnotné výrobky umeleckých remeselníkov a hudobný program plný hlbavých melódií.

Nasledujúci deň absolvujeme prehliadku krásneho historického centra, ktoré bolo zapísané do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Spolu navštívime aj dom, v ktorom sa narodil hudobný génius Wolfgang Amadeus Mozart. Našou poslednou zástavkou pred návratom domov bude Salzburská radnica a Starý trh. Počas zájazdov sú vám k dispozícii sprievodcovia.

Psí IQ test

zdroj:
<https://hafshop.sk/blog/iq-test-pre-psa>

Už ste počuli o IQ teste pre psíkov? Nie je zložitý, sú to základné veci, ktoré by mal poznať každý psík, stačí trochu zapojiť hlavičku a ňufák.

Nachystajte si stopky a počme na to!

1. Prehodíte uterák cez hlavu vášmu psíkovi

Nájdite doma väčší uterák, ktorým prekryjete hlavu psíkovi, zapnite stopky a sledujte ako dlho bude trvať, kým zo seba dostane dole uterák.

30 sekúnd a menej: 3 body

31-120 sekúnd: 2 body

pokúsi sa, ale nepodariť sa do 120 sekúnd: 1 bod

2. Skryte pamlsky pod uterák

Ukážte psíkovi jeho obľúbený pamlsok, položte ho na zem a zakryte uterákom. Zapnite stopky a sledujte, ako dlho bude trvať, kým sa dopracuje k pamlsku.

30 sekúnd a menej: 3 body

31-60 sekúnd: 2 body

pokúša sa nájsť pamlsok, ale nepodarilo sa do 60 sekúnd: 1 bod

ani sa nepokúsi: 0 bodov

3. Otestujte jeho schopnosti dostať sa k pamlsku na náročnom mieste

Položte jeho obľúbený pamlsok pod gauč alebo posteľ počas toho, ako sa psík na vás pozerá. Pamlsok dajte tak ďaleko, aby naň nedočiahol a nemohol si ho len tak ľahko zobrať. Vyzvite psíka, nech si vezme pamlsok a berte do rúk stopky.

úspešne nájde pamlsok do 2 min (aj za pomoci labiek): 4 body

úspešne nájde pamlsok do 3 min (aj za pomoci labiek): 3 body

nedostane sa k pamlsku, ale snaží sa (aj za pomoci labiek): 2 body

nedostane sa k pamlsku, iba čmúchá: 1 bod

ani sa nepokúsi: 0 bodov

4. Nájsť pamlsok skrytý pod pohárikmi

Táto úloha je zameraná na psiu pamäť. Najprv musí pochopiť, čo od neho chceme. Schovajte pamlsok pod plastový pohárik, vyzvite psíka, aby hľadal, ale pohárik mu rovno otočte, aby videl, kde sa pamlsok nachádza a pochopil, čo sa mu snažíme ukázať. Opakujte tento cvik niekoľkokrát, aby sa naučil, že pamlsok sa schováva pod pohárikom. A počme na testovačku. Vezmite 3 poháriky, položte dole otvorom na zem. Pod jeden umiestnite pamlsok, počas toho, ako sa psík na vás pozerá. Vezmite psíka preč z miestnosti na 30 sekúnd a vráťte sa s ním k testovačke. Vyzvite ho, nech hľadá pamlsok...

nájde správny pohárik s pamlskom na prvýkrát: 2 body

nájde správny pohárik s pamlskom do dvoch minút: 1 bod

nenájde: 0 bodov

CELKOVÉ BODY:

11 - 12 bodov – **Génus** | 8-10 bodov – **Vysokoškolák**

4-7 bodov – **Typický priemerný psík** | 1-3 body – **Škôlkar**

0 bodov – ste si istý, že ste testovali živého psíka? :)

Tak ako ste dopadli?
Máte doma psieho génia
alebo škôlkara?? :-)

FRONTLINE TRI-ACT

(BALENIE = 1 PIPETA)

kliešťom a blchám prázdniny nekončia!

FRONTLINE patrí medzi najpoužívanejšie antiparazitné prípravky na ochranu proti blchám a kliešťom pre psy a mačky.

Poskytuje optimálnu ochranu vďaka svojej dlhodobej účinnosti, rýchlosti účinku, odolnosti voči vode, bezpečnosti a variabilite použitia.

FRONTLINE Combo®

Boehringer
Ingelheim

mevet
www.mevet.eu

NOVINKA
NA TRHU

martankovia® FUTURA

Každý deň, krôčik za krôčikom
ABY NÁS JEDNÉHO DŇA PRERÁSTLI

RAST

IMUNITA

**KOGNITÍVNE
A MOZGOVÉ
FUNKCIE**

VÝŽIVOVÉ DOPLNKY

PODĽA POTRIEB
KONKRÉTNÉHO VEKU

1-3

3-6

6-9

www.martankovia.sk

MARTANKOVIA FUTURA OBSAHUJÚ VÁPNIK A VITAMÍN D3, KTORÉ SU POTREBNÉ NA NORMÁLNY RAST A VÝVOJ KOSTÍ U DETÍ. VITAMÍN D3, KTORÝ PRISPIEVA K SPRÁVNEJ FUNKCII IMUNITNÉHO SYSTÉMU U DETÍ. ŽELEZO, KTORÉ PODPORUJE NORMÁLNY KOGNITÍVNY VÝVOJ DETÍ. DHA, KTORÁ PRISPIEVA K UDRŽANIU NORMÁLNEJ FUNKCIE MOZGU.

WALMARK®